

Dva pohľady na jednu synodu

Ešte nikdy zasadanie
Biskupskej synody
nevyvolalo taký ohlas,
ako synoda o rodine
str. 5

Technológia ľudskej skazy

Joseph Overton popísal
metódu, na základe
ktorej sa nemožné
stáva právne ukotvené
str. 11

Vyspieval zvon

Pred 215 rokmi
Friedrich Schiller
dokončil cyklickú
báseň *Pieseň o zvone*
str. 15

Mlčanie o diablove

Friedrich Nietzsche sa mýlil. Nie Boh, ale diabol je mŕtvy! Boh má totiž stále v mysliach ľudí svoje miesto, aj keď neraz negatívne.

No diabol pre nás nejestvuje. Vymazali sme ho z nášho myslenia. Je mŕtvy. Sem-tam sa ešte zjaví ako mýtus, obraz, myšlienka, idea zla. Inak je „mŕvejší“ ako Nietzscheho Boh.

A tak si diabol mädlí ruky. V ľudskom ponímaní síce zvrátene poprel vlastnú existenciu, ale o to silnejší pán sa stal.

A je to veru tvrdý pán!

Síce nerozkazuje, ale ani nepozýva k bratstvu či synovstvu. On totiž nestrpí, aby sa mu jeho obeť podobali. Dovolí im len nemožnú, hnusnú, priam sprostú karikatúru. Nepotrebuje, aby sa mu klaňali, uctievali ho, aby jeho meno bolo na titulných stránkach. Víťazné fanfáry priam neznáša.

Od nás chce len jednu vec: aby sme nemali čas na podstatné veci. Aby sme sa stále zaneprázdňovali nedôležitými maličkosťami, priam hlúposťami, len aby sme naňho nemysleli.

Už ho omrzelo ponúkať nám zlo, na štipke noža drogu. Priam priehrším sype väčší a väčší blahobyť, len aby sme boli dlhšie v práci a čoraz unavenejší sa z nej vracali, len aby sme si mohli kúpiť zbytočnosti. Nešepká do ucha „*Nasleduj ma!*“, ale stará sa o to, aby sme boli zahrňovaní nestráviteľným množstvom informácií a dezinformácií, aby sme vždy mali po ruke reklamy, katalógy, ponuky zliav a služby zadarmo. Už dávno neponúka rožkatú podobu, ale krásne manekýnky a svalnatých fešákov, len aby sme mali s kým porovnať vlastného partnera.

Diabol už dávno nie je trochár. Už prestal mieriť na jednotlivcov, zame-

Deborah Peacock: *Mesto hriechu*

ral sa na národy a kontinenty. Ponúka závatné kariéry nadnárodných bankárov, veľkopodnikateľov, politikov, advokátov... Hrabanie moci a vykrikovanie veľkých viet, aby sa nimi zakrylo malé myslenie, povýšil na všeobecnú normu. Žiadostivosť nazval láskou, zotročenie slobodou, rodinu prežitkom, hriech toleranciou.

Veru, diabol je iný pán! Dáva nám k nohám celý svet. Nepotrebuje, aby

sme si iba vybrali, ale aby sme len brali, brali, brali...

Futorológovia hovoria, že najväčším nebezpečenstvom pre ľudstvo nie sú jadrové zbrane, chudoba, hlad, choroby..., ale ľahostajnosť.

Dnes nie sú problém vášnivé dišputy o (ne)existencii Boha, ale strašné mlčanie o diablove.

Už i hriech sa nám obnosil...

PAVOL PRIKRYL

Myšlienka čísla:

Sú chyby, ktoré sa nás držia len inými, a ktoré, keď vytrhneme ich koreň, odpadnú ako vetvy.

Blaise Pascal

Uruguajský profesor Carriquiry hovorí nielen o zmenách, ktoré sa dejú v cirkevnej geopolitike

Snímka: RV

Európa upadá

s Európou, ako by všetky ostatné národy boli barbarské. Usilujte sa, prosím, pochopiť, že Latinská Amerika je Západ rovnako ako Európa a Severná Amerika.

A latinskoamerický pápež?

Ako jezuita má hlbokú a solídnu intelektuálnu formáciu, ktorú Tovarišstvo Ježišovo rozvíja v štrnástich dlhých rokoch štúdia. Je to človek so širokou kultúrnou výbavou, ktorý však dáva prednosť gramatike jednoduchosti, aby oslovil srdce svojho ľudu, najmä ľudí chudobných a maličkých.

Jeden z Františkových spolubratov, P. Antonio Spadaro, riaditeľ časopisu *La Civiltà Cattolica* vyhlásil, že pápež „otvára staveniská a necháva ich otvorené“. Pre Bergoglia „byť jezuitom znamená byť človekom nekompletného, otvoreného myslenia, ktoré neustále hľadá k horizontu Božej slávy“...

...to je krásne vyjadrené.

No v katolíckom svete sa niektorí domnievajú, že otvárať nové staveniská a nedokončiť stavbu znamená určitú identitárnu neistotu, zvlášť v svete, ktorý sa už sám o sebe vyznačuje vykorenением človeka...

Tak čo vlastne chceme? Sebereferenčnú Cirkev, ktorá by sa uchýľovala k opakovaniu svojich princípov bez toho, aby sa porovnávala s realitou, do ktorej má vnášať evanjelium? Myslite si, že nám na potvrdenie totožnosti nestačí pápežovo každodenné zdieľanie a rozjímanie evanjelia, jeho katechéza o cirkevných sviatostiach, apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium*? Veď to všetko je odkaz na cirkevnú tradíciu. Pápež nás všetkých volá k osobnej, pastoračnej a misijnej konverzii. Konverzia znamená zmenu života, jeho uvedenie do súladu s Kristovou prítomnosťou. A tiež k revízii cirkevných štruktúr, aby sme zabránili ich skostnateniu zo zotrvačnosti, aby sme prevetrali, nakoľko slúži Božiemu kráľovstvu. Misijná konverzia však môže vyvolať závraty v tých, ktorí vedú priveľmi sedavý spôsob života.

Sedavý spôsob života?

Áno, priveľa sedia a v svojej „identite“ hľadajú útechu pred búrkami tohto sveta.

Uruguajský profesor GUZMÁN CARRIQUIRY LECOUR za viac ako štyri desaťročia pracoval v službách Svätej stolice. V rámci kúrie sa stal prvým laikom, ktorý bol vymenovaný za podpredsedu jedného z vatikánskych úradov – Pápežskej rady pre laikov. V súčasnosti je prvý laik na poste Pápežskej komisie pre Latinskú Ameriku. Je dlhoročný priateľ pápeža Františka. Portál *rossoporpora.org* s ním uverejnil zaujímavý rozhovor, z ktorého uverejňujeme podstatnú časť.

Aký ste mali dominantný pocit po zvolení kardinála Jorgeho Maria Bergoglia za pápeža?

Hoci som mal dlhé roky pocit, že otec Bergoglio je predurčený, aby sa stal pápežom, bolo to prekvapenie. Vtedy sme zažili v krátkom čase dve prekvapujúce skutočnosti: rezignáciu pápeža Benedikta a následnú voľbu prvého jezuitského pápeža a to z Latinskej Ameriky. To bolo niečo, čo je šokujúce... Dve zemetrasenia! Verte, že nie je náhoda, keď František vždy hovorí, že musíme byť otvorení a ústretoví k novým veciam, ísť nad rámec našej „bezpečnosti“. V každom prípade, Bergoglio nebola „alternatívna voľba“.

Je zvolenie kardinála „z konca sveta“ výsledok geopolitického preskupenia?

Áno. Táto voľba je do istej miery prejavom ekonomického, politického, kultúrneho a čiastočne aj cirkevného úpadku Európy. Je to fakt doby.

Európa bola počas mnohých storočí kolískou rozvoja viery a jej šírenia. Od roku 1945 už však Európa nie je stredom sveta, ale pre Katolícku cirkev aj naďalej zostávala tým najdôležitejším kontinentom. Druhý vatikánsky koncil, kto-

rý bol dar pre celú Cirkev, bol ešte koncilom prevažne európskeho strihu. Latinskoamerickí konciloví otcovia prispeli len veľmi skromne pri spracovávaní koncilových textov, čo im vyslúžilo ironickú prezývku „*zástupcovia mlčiacej Cirkvi*“. Ale po koncile, keď už išlo o jeho naplnenie, začali naše latinskoamerické cirkvi intenzívnu, neraz až dramatickú púť, s cieľom dospieť k väčšej zrelosti a k prijatiu nových zodpovedností. Všeobecná Cirkev je stá-e multipolárnejšia...

Multipolárna v tom zmysle, že už Rím nie je jej stredom?

Nie, Rím je stále stredom. Stred je tam, kde je Petrov nástupca. Ale už v sedemdesiatych rokoch významný brazílsky vzdelanec a jezuita Henrique Claudio de Lima Vaz hovoril o cirkvách, ktoré sú zdrojom, a o cirkvách, ktoré sú odrazom. Európska cirkev bola až do Druhého vatikánskeho koncilu cirkvou-zdrojom, zatiaľ čo naša latinskoamerická cirkev jej odrazom. Dnes sa začína situácia obracať. Vy Európania niekedy vznášate trochu zvláštne nároky.

Čo tým máte na mysli?

Napríklad stotožňujete racionalitu len

Ale mnohí z týchto katolíkov majú veľkú chuť bojovať, *hic et nunc*, tu a teraz...

Skutočnosť je taká, že mnohí z nich, mnohí z nás, reagujú ako starší syn z podobnosti o návrate mánotratného syna. „Ale ako to, ja som tu predsa stále bol...“

Svätý Otec František je misionár, hľadá oných deväťdesiatdeväť stratených oviec, a teda ide s otvorenou náručou v ústrety tým, ktorí sú ďaleko. Ako Ježiš Kristus. A s nájdenou ovečkou oslavuje a venuje sa jej...

Akú zásadnú otázku by sme si mali so súčasným pápežom klásť? Túto: Akú zmenu v našom živote od nás Boh žiada prostredníctvom Františkova pápežského úradu?

Niektorí katolíci sú ešte rozčarovaní aj iným postojom pápeža Bergoglia – vraj nikdy včas nevystúpi na obranu neodňateľných hodnôt, keď sa niektorá z krajín vykoľají. Uznávajú, že na principiálnej rovine pápež František obhajuje hodnotu života, rodiny ako zväzku muža a ženy, školského vzdelávania, ktoré by nemalo byť diktátom jediného myslenia... Sťažujú sa, že v konkrétnych situáciách sa pápež nikdy priamo nevyloví, čím odrádza militantných katolíkov. Často je počuť – pápež Wojtyła alebo pápež Ratzinger by boli zasiahli, napríklad pri nedeľnom Anjel Pána...

Každý kontrast medzi pápežmi je dielom Zlého, ktorý rozsieva lož a rozdelenie! Ak staveniská zostávajú otvorené, deje sa to na základe pevného príľnutia ku katolíckej cirkevnej tradícii, ktorej je pápež svedkom a šíriteľom. Pápež František s rastúcou silou hovorí o týchto základných hodnotách, ktoré sú podstatné pre morálne učenie Cirkvi. Označuje ich radšej ako „zásadné hodnoty“ rozumu a viery, nie ako „neodňateľné hodnoty“, čo sa javí ako úplne jasný termín, ale v skutočnosti jeho význam nie je priveľmi zrejmý.

V príhovore k diplomatickému zboru hovoril pápež o „*hrôze, ktorú budí čo i len myšlienka na potrat*“. V tlačovom vyhlásení po stretnutí s prezidentom Obamom sa uvádza, že k prejednávaniu otázkam patrila obrana života, výhrada vo svedomí, manželstvo a rodina. Jazyk tlačových vyhlásení nie je moc konkrétny, ale naozaj sa domnievate, že tieto témy nadniesol Obama?

Pravdepodobne nie...

Je evidentné, že sa pápež nechce stať rukojemníkom trvalých a nutne okamžitých reakcií, týkajúcich sa spomínaných hodnôt. Musel by to robiť denne a vo vzťahu k mnohým krajinám. Taliani by ho napríklad žiadali o komentár každého navrhovaného zákona alebo súdneho výnosu. A nielen oni. Pápež už na začiatku pontifikátu oznámil, že vkladá dôveru do miestnych episkopátov, ktoré majú pozdvihovať svoj prorocký hlas proti tomuto všetkému barbarstvu, ktoré nespochybňuje iba kresťanské hodnoty, ale samotné základy spoločnosti. Tiež vyjasnil, že nemieni upadnúť do istej disproporcie príhovorov a postojov, ktorú sme zažívali predtým. František si želá, aby sa hneď a jasne zdôraňovalo základne jadro posolstva, jeho pravda a krása, kresťanova existencia v svetle Kristovho Vtelenia, Smrti a Vzkriesenia.

To už tu bolo aj v predchádzajúcich pontifikátoch...

Prirodzene. Niekedy sa však pozornosť kresťanských spoločenstiev zamerala prednostným a trochu chorobným štýlom len na niektoré témy. Bolo to pochopiteľné, pretože to bola reakcia na každodennú agresiu voči životu, manželstvu a rodine. No kresťanské Zjavenie sa tak redukovalo na morálku. Vážim si, že pápež František v istom zmysle prelomil tento kruh agresie a reakcie bez toho, aby sa vzdal odkazu na tieto zásadné hodnoty. Plne si však uvedomuje, že tým, kto ohromuje a priťahuje k sebe, je Boh. A to určite oveľa viac, než naše, hoci nevyhnutné, kultúrne a politické bitky na obhajobu mravných princípov, ktoré nevedú ani ku komunikácii, ani k dialógu. Evanjelizácia postupuje vďaka tomu, čo je na nej príťažlivé.

-pad-/RV

**Pôst a Púť
za kňazov**

15.9.-24.10. **25.10.2014**

**40-dňová reťaz
pôstu
a modlitieb
za kňazov**

bazilika **Sedembolestnej
Panny Márie, Šaštín-Stráže**

o. arcibiskup
Stanislav Zvolenský
o. Ján Buc
Mário Tomášik
Braňo Letko

**Pôst a Púť
za kňazov**

www.postaputzaknazov.sk

Bojuje a učí bojovať

Tricia Roosová je volejbalová trénerka na katolíckej strednej škole v meste Dallas v Texase. Táto 31-ročná žena čaká svoje druhé dieťa, dievčatko, ktorému diagnostikovali trizómiu 18. chromozómu.

Snímka: archív T.R.

Trizómia 18. chromozómu je genetická chyba, ktorú mnohí lekári považujú za nezlučiteľnú so životom.

Výzva, ktorej T. Roosová musí čeliť, je obrovská. Až 90% detí s trizómiou 18. chromozómu umiera už v maternici. Z tých, ktoré prežijú až do pôrodu, sa 50% narodí mŕtvych. Menej než 10% detí prežije do svojich prvých narodenín a tie, ktorým sa to podarí, sú ťažko postihnuté. Preto mnohí lekári odporúčajú matkám ísť na potrat.

Tlak zo strany lekárov, aby Tricia išla na potrat, bol tak silný, že si dokonca ani nebola istá, či existuje vôbec možnosť, aby si dieťa mohla nechať. Cez spoločných priateľov sa však dostala k matke, ktorá porodila dieťa s trizómiou 18. chromozómu aj napriek naliehaniu lekárov. Toto dieťa žilo šesť mesiacov a jeho matka povedala, že čas, ktorý s ním strávila, bol „požehnaním“.

Dcérika T. Roosovej sa má narodiť v januári. Lekári však prednedávnom povedali, že dieťa má trizómiou spôsobenú ťažkú srdcovú chybu, takže pravdepodobne zomrie ešte pred narodením. T. Roosová však nestráca nádej. Rozprávala sa s inými matkami, ktorých deti mali rovnakú diagnózu a narodili sa v riadnom termíne.

Namiesto toho, aby T. Roosová dala na presvedčania lekárov a išla na potrat, pokračuje v svojom tehotenstve a vkladá svoju dôveru v Boha. Dúfa, že bude dobrým príkladom pre svoje študentky. „Učím ich, aby bojovali a nikdy sa nevzdávali. Prečo by som si mala vybrať ľahšiu cestu a vzdať sa, keď sa v mojom živote objaví výzva?“

Aj jej športový tím stojí za ňou. Asistent trénerky Josh Kreuter povedal: „Mám pocit, že toto družstvo z toho istým spôsobom žije. Využívajú tehotenstvo trénerky na tímovú motiváciu a trénerka celú situáciu využíva na to, aby učila decká učila bojovať. A ony počas sezóny bojujú a nevzdávajú sa.“

Morgan Reedová, ktorá je v poslednom

ročníku tamojšej školy a hrá vo volejbalovom tíme, povedala, že so spoluhráčkami za svojou trénerkou stopercentne stoja: „Povedali sme jej: ‚Máte v tomto tíme ďalších 14 dcér, ktoré sú tu pre vás‘.“ Vytrvalosť svojej trénerky v jej náročnom tehotenstve vníma ako inšpiráciu. „Sú dni, keď je to pre ňu naozaj ťažké a otvorene nám o tom hovorí,“ povedala Reedová. „A to je pre nás dobré, pretože vidíme, že budeme musieť bojovať, pričom nie každý deň bude

ľahký, no aj napriek tomu budeme musieť bojovať ďalej.“

Je prirodzené, že trénerku podporuje aj jej manžel Jonas a ich trojročný synček Cameron (na obr.), ktorý už teraz ľúbi svoju malú sestričku Annabelle, ale tiež rozumie, že ešte nenarodená sestrička pravdepodobne nebude dlho na tomto svete. Vždy keď sa ho mama opýta, čo bude s Annabelle, povie: „Pôjde do neba!“

-pad-/LNS

forum života
www.forumzivota.sk

2. NOVEMBER

SVIEČKA ZA NENARODENÉ DETI

ZA PRÍSPEVOK 1 EURO

V deň, keď si budeme spomínať na našich drahých zosnulých, spomeňme si aj na zomrelé nenarodené deti.

Vonkajším symbolom spomienky je horiaca sviečka.

Jej kúpou v rámci verejnej zbierky podporíte projekty zamerané na ochranu ľudského života.

S vašou pomocou dokážeme viac.

TLAČOVÁ KANCELÁRIA KATÓLICKEJ MISIJSKEJ KONGREGÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY
LUX Katolícke noviny rádio Lumen
ARCO DOMKA postov.sk VOX ramilla
ZKS DUCHOVNÝ PASTIER VYVESTKA.SK slovo ZMO

Dva pohľady na jednu synodu

Nikdy predtým zasadanie Biskupskej synody nezbudilo takú pozornosť ako tohtoročná mimoriadna synoda o rodine.

Pred rokom pápež František rozhodol, že budúca Synoda biskupov bude o rodine, presnejšie o *Pastoračných výzvach rodiny v kontexte evanjelizácie*. Tiež rozhodol, že synoda bude mať dve fázy.

Prvá časť, známa ako mimoriadna synoda, ktorá sa nedávno skončila, mala za úlohu vyšpecifikovať *status questionis*, čiže súčasný stav problematiky a otázky, ktoré sú v tejto súvislosti kladené.

Druhá etapa synody, ktorá bude v roku 2015, bude mať charakter riadneho generálneho zasadnutia a zameria sa na hľadanie operatívnych smerníc pre pastoraáciu ľudskej osoby a rodiny.

ČO SA BABE CHCELO

V podstate od tohtoročnej jari sa svetské médiá s nebyvalou intenzitou venovali októbrovej mimoriadnej Synode biskupov. Tento záujem mal dva dôvody.

Prvý dôvod bolo prezentovanie výrokov pápeža Františka ohľadom homosexuality, ktoré si médiá upravili na svoj obraz a podobu podľa vzoru „čo sa babe chcelo, to sa babe prisnilo“, nehľadiac pritom na kontext.

Druhý dôvod záujmu médií synodu vyvolal príhovor nemeckého kardinála Waltera Kaspera o pastoračnom prístupe k rozvedeným a znovu zosobášeným katolíkom, zvlášť o ich možnosti prijímať Eucharistiu, ktorý predniesol na februárovom konzistóriu kardinálov.

Summa summarum: Médiá sa nevedeli dočkať októbra, pretože sa nadjali, že Cirkev na synode viac ako otvorí dvere homosexuálnym partnerstvám a schváli prijímanie Eucharistie rozvedeným a opätovne zosobášeným. Bez ohľadu na upozornenia, samé od seba pripisovali synode väčšiu cirkevnú dôležitosť ako iba poradnému zhromaždeniu Cirkvi. Očakávali tvrdú teo-

Snímka: CTV

logickú vojnu medzi „konzervatívca-
mi“ a „liberálmi“. Vôbec však nevní-
mali vyjadrenie kardinála W. Kaspera,
ktorý uistil pápeža, že sa „nezú-
častní hádky medzi kardinálmi“. Ab-
solutne hluché zostali aj voči slovám
pápeža Františka, ktorý na tlačovej be-
sede na palube lietadla pri návrate z Tel
Avivu do Ríma jasne povedal: „Nepá-
či sa mi, že mnoho ľudí, dokonca aj
zvnútra Cirkvi, hovorí, že synoda bu-
de preto, aby sa dovolilo rozvedeným
prístupovať k prijímaniu. Problém ro-
diny je ďaleko širší!“

Aj napriek spomínaným skutoč-
nostiam si celosvetové i regionálne
médiá naďalej snívajú svoj sen o
akomsi „aggiornamente“...

KULTIVOVANÁ DISKUSIA

S pribúdajúcimi rokovacími dňami
bolo jasné, že médiá bažiacie po sen-
záciách vyjdú naprázdno. Synodálna
aula sa ani zďaleka nepremenila na
médiami očakávanú či želanú si akúsi
arénu, kde sa zápasí, kde sa protivníci
vzájomne napádajú. Olomoucký arci-
biskup Jan Graubner pre *Vatikánsky
rozhlas* opísal atmosféru rokovaní:
„Rozhodne to nie je ako niekde v poli-
tike či v parlamente, kde sa jedna stra-
na usiluje niečo pretlačiť proti druhej
strane. Hoci biskupi prišli z rôznych
prostredí, a tak v podstate každý vstu-
poval do synodálnej auly so svojou
skúsenosťou a svojím pohľadom, ale
diskusie boli vždy veľmi kultivované.“

Bratislavský arcibiskup Stanislav Zvo-
lenský mal podobnú skúsenosť, pričom
spektrum názorov označil za „bohat-
stvo synody“. „Neboli to však názory,
ktoré by boli na spôsob politického

súboja jeden proti druhému. Všetkých
spájala horlivosť za Cirkev a túžba,
aby Cirkev mohla poskytnúť vo svete
čo najlepšie svedectvo,“ opísal syno-
dálnu atmosféru bratislavský metro-
polita.

Riaditeľ Tlačového strediska Svätej
stolice P. Federico Lombardi, SJ, o sy-
node povedal: „Bola to naozaj veľmi
špecifická skúsenosť a veľmi odlišná od
predchádzajúcich synod, pretože teraz
išlo o etapu cesty, ktorá nepredstavuje
synodu uzatvorenú do seba, ukonče-
nú epizódu, ale dlhé a dôkladné roz-
lišovanie Cirkvi ako spoločenstva na
ceste.“

POČÚVAJÚCI PÁPEŽ

Hovorca Vatikánu konštatoval, že pá-
pež František synodou uviedol do po-
hybu univerzálnu Cirkev: „Podarilo sa
zapojiť spoločenstvo Cirkvi na všet-
kých jej úrovniach, počnúc konzultá-
ciami s komunitami, cez všetkých pred-
sedov biskupských konferencií, kardi-
nálov, ale aj prostredníctvom pozorovate-
ľov či auditorov.“

Svätý Otec bol na všetkých plenár-
nych zasadaniach, okrem stredy, keď
mal generálnu audienciu. Vždy prichá-
dzal štvrtú hodinu skôr a vždy pešo. Stál
v hale pred synodálnou aulou či v aule,
hore na schodisku (výťahom nechodí)
a všade sa bavil s biskupmi ako je-
den z nich. Aj prestávku na kávu vyu-
žíval na rozhovory s účastníkmi syno-
dy. Mons. Tony Antrella, odborník na
psychoanalýzu, ktorý sa zúčastnil na sy-
node ako expert, prezradil, že „počas
prestávky môžeme k nemu prísť, vypiť si
s ním kávu či dať si sendvič, a je veľmi
jednoduché spýtať sa ho na čokoľvek“.

P. Federico Lombardi povedal, že pápež František počas synody najmä počúval: „Chcel počúvať po celý čas, a to bez osobného zasahovania, práve preto, aby nechal priestor pre slobodu prejavu, ku ktorej veľmi povzbudzoval svojim krátkym a silným príhovorom na prvej generálnej kongregácii, pozývajúc naozaj všetkých, aby hovorili s úplnou jasnosťou, s úplnou slobodou, bez najmenších obáv o to, ako to azda vníma on sám alebo čo o tom súdi. Chcel, aby bola garantovaná úplná sloboda, a to bolo veľmi cenené a efektívne sa to odrazilo na dynamike synody.“

Keď sa značná časť médií pokúšala podsunúť verejnosti správu, že niektorí kardináli idú proti pápežovi, Mons. Tony Antrella pre agentúru *Zenit* jednoznačne povedal: „Nie je tu opozícia voči pápežovi, jednoducho preto, lebo Svätý Otec len počúva bez toho, aby do toho zasahoval. Neprejavil náznamy, žeby schvaľoval alebo neschvaľoval taký alebo onaký názor.“ P. F. Lombardi dodal: „Všetci, ktorí mali s ním do činenia, ho vždy našli maximálne pokojného, a to aj vo chvíľach, keď sa mohlo zdať, že bolo na synode napätie alebo interné diskusie.“

(NE)SENZÁCIA

Aj keď sa zdalo, že sa Svätý Otec počas rokovaní ako keby odmlčal, po celý čas žil so synodou. Keď v „polčase“ synody vyvolala *Správa z diskusií (Relatio post disceptationem)* kvôli nejednoznačnosti textov niektorých kapitol veľkú diskusiu nielen v médiách, ale aj medzi synodálnymi otcami, pápež František okamžite zareagoval a dodatočne dosadil do komisie pripravujúcej návrh záverečnej *Správy synody (Relatio Synodi)* až šesť nových členov. Len pre zaujímavosť: Keď juhoafrický kardinál Wilfrid Fox Napier kritizoval „ústretovosť tónu“ k homosexuálnym párom, pápež ho okamžite prizval ku koncipovaniu záverečného dokumentu synody.

Práve spomínaná *Správa z diskusií*, ktorú predniesol generálny relátor kardinál Péter Erdő, bola vari jediným momentom dvojtýždňovej synody, čo na chvíľu naplnila neukojiteľný hlad médií po senzáciách. Pritom nešlo o senzáciu.

„Polčasová“ *Správa z diskusií* bolo zhrnutie kolektívnej práce 16 expertov, ktorí spoločne a podľa kardinála Erdőa „dost' náhlivo“ pracovali, pretože termín bol jasný: kvôli prekladateľom musela byť správa hotová v nedeľu ráno. „Takto sa zrodil daný doku-

Snímka: CTV

ment, ktorý predstavuje prostrednú fázu synodálnej práce, nie je ešte plodom celej synody,“ vysvetlil kardinál Erdő. Podľa neho bol záujem svetových médií taký veľký preto, lebo „videli v niektorých odsekoch viac, ako tam bolo skutočne povedané“. Hneď však vyslovil presvedčenie, že v ďalšej fáze „dospejeme aj k väčšej jasnosti, ktorá neponechá dvojznačnosť v jednotlivých kapitolách“.

Ponímanie synody ako akéhosi športového zápasu, či dokonca boja, sa v médiách nezmenilo ani počas synody, ani po nej.

A tak sa aj stalo. Vďaka zjavnému zápasu niektorých synodálnych otcov, ktorí usilovne namietali voči priebežnej správe (*Správa z diskusií*) a trvali na zverejnení zhrnutí desiatich pracovných skupín, obsahuje výsledný dokument v niekoľkých bodoch veľmi pozitívny posun.

VÝHRA, REMÍZA, PORÁŽKA

Ako začiatok, tak aj koniec synody bol v znamení médií. Ich predsynodálne ponímanie tejto významnej udalosti v živote Cirkvi ako akéhosi športového zápasu, či dokonca boja, sa nezmenilo ani počas synody, ani po nej. Samotný zmysel synody im bol srdečne ukradnutý.

A tak sa niet čo diviť, že niektoré médiá po skončení synody hovorili „o remíze medzi tradicionalistami a liberál-

mi“, no väčšina o „výhre konzervatívcov“, BBC dokonca oznámila, že „pápež utrpel porážku“. Na druhej strane v niektorých katolíckych kruhoch sa hovorilo či písalo, že „pápež František je pod vplyvom liberálov“...

Azda najčastejšie sa v komentároch hovorilo „o hlbokom rozdelení vo vedení Katolíckej cirkvi“. Už vari ani nie je zaujímavé, že takýto postoj zaujali v podstate len liberálne médiá a bulvár, a aj to presne v zmysle už spomínanej metódy „čo sa babe chcelo...“. A tiež nie je nič nové, že na podporu svojich tvrdení si „znalci“ Vatikánu vyberali len časti výrokov biskupov a kardinálov, či dokonca mnohé prehliadali. Lebo keď napríklad austrálsky kardinál George Pell poznamenal, že návrh o poskytovaní Eucharistie rozvedeným a znovu zosobášeným párom bol podporený „len niekoľkými, určite nie väčšinou synodálnych otcov“, tak termín „len niekoľkými“ veľmi silno spochybňuje „hlboké rozdelenie vo vedení Katolíckej cirkvi“.

V súvislosti s Druhým vatikánskym koncilom hovoril pápež Benedikt XVI. o dvoch rôznych konciloch: o cirkevnom a o koncile médií. To isté platí aj o mimoriadnej Synode biskupov.

Tá pravá riešila problémy týkajúce sa súčasnej rodiny. Jej záverečný dokument síce nie je oficiálne cirkevné učenie, poslúži však ako štartovací bod, od ktorého sa odvinie diskusia na budúcoročnej riadnej synode.

Bolo by naozaj naivné domnievať sa, že s budúročnou riadnou synodou nebude paralelne fungovať aj „Synoda podľa médií“.

PAVOL PRIKRYL

Po prednesení *Správy z diskusie* veľká väčšina synodálnych otcov protestovala

Správa, ktorá vyvolala rozruch

Správa z diskusie vyvolala značný rozruch nielen medzi synodálnymi otcami, ale aj v svetových médiách.

Po týždňovej práci v jednotlivých skupinách spracovala malá skupinka na čele s biskupom Brunom Fortem sumár diskusií, ktoré dovtedy odzneli. Pripravenú správu potom predniesol synodálnym otcom generálny relátor synody kardinál Páter Erdő.

Tento dokument, ktorý mal slúžiť ako základ pre záverečné dokumenty synody, však vyvolal veľké diskusie a upútal svetové médiá. Priamo v synodálnej aule vzápätí odznelo 41 príspevkov. Kardináli Raymond Burke, George Pell, Gerhard Müller, Wilfrid Napier a iní sa odhodlali k nezvyčajnému kroku a verejne sa sťažovali na podľa ich názoru ovplyvnený proces.

ROZHORČENIE

„Dokument sa nepáčil veľkému množstvu synodálnych otcov,“ povedal pre Vatikánsky rozhlas juhoafrický kardinál Wilfrid Fox Napier. Podľa kardinála sa to týkalo dvoch otázok. Prvá bola prezentácia homosexuality a homosexuálneho súžitia, ako by to bolo niečo pozitívne. Druhá sa týkala rozbitých manželstiev a dôrazu na uľahčenie prístupu k sviatostiam v prípade rozvedených a civilne znovu zosobášených.

„Biskupi nesúhlasili s tým, aby názor jedného či dvoch účastníkov sa prezentoval takým spôsobom, aby to vyzeralo ako názor synody. Preto boli biskupi veľmi, veľmi rozhorčení,“ uviedol kardinál W. Napier. Podľa neho bolo „rozhorčenie o to väčšie“, pretože tieto otázky neboli diskutované, „nikto sa synodálnych otcov nepýtal, ale v médiách to bolo prezentované ako názor biskupov“. „To, prirodzene, zabolelo,“ dodal kardinál.

Americký kardinál Raymond Burke pre *Catholic World Report* dokonca povedal, že „je zrejme, že ktokoľvek *Relatio* napísal, mal svoju agendu a jednoducho použil vážne stretnutie kardinálov a biskupov, aby ju podsunul bez akéhokoľvek rešpektu voči diskusií, ktorá prebiehala počas prvého týždňa zasadania synody“.

Austrálsky kardinál George Pell, jeden z pápežových hlavných poradcov, označil prvú *Reláciu* za „tendenčnú, nejasnú a verne neodrážajúcu postoj synodálnych otcov“. „Pri okamžitej reakcii na ňu mali tri štvrtiny tých, čo rozprávali, s dokumentom nejaký problém,“ uviedol kardinál Pell.

Lotyšský arcibiskup Zbigniew Stanekiewicz vyhlásil, že s týmto dokumentom hrozí, že „budeme tancovať, ako svet píska a podľahneme svetským vplyvom“. „Svet naozaj nepotrebuje falošné evanjelium,“ dodal arcibiskup Stanekiewicz.

KRITIKA

Keď sa oznámilo, že správy z menších diskusných skupín nebudú zverejnené, podľa kardinála W. Napiera dokonca nastalo medzi synodálnymi otcami isté podozrenie. „Prvý dokument sa publikoval bez nášho vedomia a správy z menších skupín, ktoré sme pripravili, sa nemali zverejniť?“ pýtal sa prekvapene juhoafrický kardinál. Podľa neho práve správy z menších diskusných skupín, ktoré sa napokon z rozhodnutia synodálnych otcov predsa len zverejnili, totiž „v drvivnej väčšine zaujali veľmi kritický postoj k zmienenej správe zo všeobecnej diskusie“.

Kardinál R. Burke považoval zverejnenie správ desiatimi menšími skupinami „za rozhodujúce“. „Ukázali, že synodálni otcovia vôbec neakceptujú obsah *Relatio*,“ vysvetlil americký kardinál.

Synodálni otcovia tiež poznamenali, že slovo *hriech* sa v *Relatio* takmer vôbec nevyskytuje, a že dokument by mal mať „prorocký tón Ježišových slov, aby sa zabránilo riziku prispôsobenia sa mentalite dnešného sveta“.

Na početné reakcie biskupov promptne zareagoval Svätý Otec František. Rozhodol, že na zostavovaní záverečnej *Správy synody (Relatio Synodi)* bude okrem generálneho relátora, osobitného sekretára a generálneho sekretára synody spolupracovať aj ďalších

Snímka: CTV

šesť synodálnych otcov, z toho až piatich kardinálov.

NÁPRAVA

Ako vôbec mohlo prísť k takejto situácii?

„Synoda je veľké spektrum biskupov, kňazov a laikov, ktorí spolupracujú. Prvotný dokument bol spracovaný malou skupinou, predovšetkým biskupom Brunom Fortem. Ten spracoval sumár diskusií, počas ktorej každý z prítomných mohol povedať štvorminútový príhovor. Nebolo jednoduché zoskupiť odznené bohatstvo do jednej správy. Prirodzene, že bola do nej vnesená optika toho, kto správu spracovával,“ vysvetlil novinárom bratislavský arcibiskup Stanislav Zvolenský.

Kardinál Páter Erdő poukázal aj na ďalšiu skutočnosť: „Hoci mnohí formulovali rovnakú myšlienku, urobili to iným spôsobom. Akú terminológiu teda použiť? Kde klásť dôraz? Ako štýlisticky vyjadriť fakt, že tieto veci boli povedané v štyroch príspevkoch a iné v štyridsiatich?“

Maďarský kardinál upozornil, že ním prednesený text predstavoval prostrednú fázu synodálnej práce a ešte nebol plodom celej synody. „Tento text nebol ani textom, o ktorom by sa hlasovalo, ale bol to akýsi priebežný text pre ďalšiu prácu,“ vysvetlil kardinál.

Talianky cirkevný historik Roberto de Mattei hovorí, že dejiny všetkých biskupských zhromaždení Cirkvi, ako sú synody či koncily, sa skladajú z teologických konfliktov a štipľavých debát o omyloch či rozdeleniach, ktoré ohrozovali kresťanskú komunitu od jej začiatkov. Záverečná správa *Relatio Synodi* ukázala, že synodálni otcovia podľa slov juhoafrického kardinála Wilfrida Napiera „dosiahli dôležitý bod, a to spoločnú víziu“. „Myslím si, že sa nám podarilo pomerne dobre zdôrazniť hlavné veci,“ uzavrel africký kardinál Napier.

PAVOL PRIKRYL

Podľa kardinála Wilfrida Napiera veriaci očakávajú od Cirkvi ráznu podporu manželstva

Dosiahla sa spoločná vízia

Definitívnu bodku za mimoriadnou Biskupskou synodou bolo všeobecné zasadanie, na ktorom sa schvaľovala synodálna správa – *Relatio synodi*, záverečný dokument synody.

Ešte pred schválením synodálnej správy poskytol rozhovor pre *Vatikánsky rozhlas* juhoafrický kardinál Wilfrid Napier, ktorého pápež František dosadil do komisie pripravujúcej návrh správy až dodatočne.

Kardinál W. Napier o schvaľovaní záverečnej synodálnej správy povedal: „*Dosiahli sme dôležitý bod, a to spoločnú víziu. Spoločnú víziu je nutné zamerať na hlavný problém: Odpovedať tým, ktorí žijú v manželstve, a usilovať sa spolu s nimi identifikovať otázky i odpovede na ne. Myslím si, že toto je najdôležitejší aspekt celého dokumentu, totiž prezentovať poctivo a otvorene to, čo naozaj synodálni otcovia povedali, najmä v circoli minores, v menších kruhoch.*“

Podľa kardinála W. Napiera nebolo ľahké zhrnúť myšlienky všetkých zúčastnených, ktorí sú navyše rôzneho zamerania. „*Myslím si však, že sa nám podarilo pomerne dobre zdôrazniť hlavné veci,*“ dodal.

JEDNOZNAČNEJŠIE

Originálny text *Relatio synodi* má 21 strán pozostáva zo 62 článkov, pričom sa uvádzajú aj počty hlasov, ktoré dostali jednotlivé články pri schvaľovaní v pléne. Synodálni otcovia hlasovali o každom článku samostatne.

Obsah dokumentu sa v mnohom odlišuje od predchádzajúceho textu *Relácie* po diskusií, ktorého publikovanie vyvolalo rozsiahlu diskusiu a početné požiadavky na jeho prepracovanie.

Záverečná relácia má nový úvod a vypúšťa niektoré sporné miesta, pričom je terminologicky jednoznačnejšia. O váhe jednotlivých článkov svedčia počty hlasov, ktoré získali pri schvaľovaní. V prípade troch článkov hlasovala proti viac ako tretina z celkového počtu 183 prítomných synodálnych otcov.

Týmito tromi bodmi sú:

1. umožnenie niektorým rozvedeným

Snímka: CTV

a znovu zosobášeným katolíkom prijímať Eucharistiu po istej dobe pokánia; 2. výzva k hlbšiemu pochopeniu problematiky duchovného prijímania pre rozvedených a znovu zosobášených; 3. prijímanie homosexuálov „s úctou a vľúdnosťou.“

POZITÍVNY POSUN

Oproti prvej správe, ktorá sa zverejnila po diskusií, záverečný dokument znamenal veľmi pozitívny posun. Nezachádzajú sa tu výrazy, ktoré v prvom *Relatio* synodálni otcovia kritizovali ako dvojznačné, vrátane použitia termínu *gay* a slovo o bezvýhradnom „vítaní“ homosexuálov ako aj o „cenení si“ ich orientácie.

Tento dokument skôr hovorí o „pastoračnej starostlivosti“ o „ľudi s homosexuálnou orientáciou“. Hoci dokument zdôrazňuje prijímanie osôb s homosexuálnymi sklonmi a vyvarovanie sa „každému náznaku nespravodlivej diskriminácie“, hovorí jasne aj o tom, že „neexistuje žiaden dôvod domnievať sa, že by homosexuálne zväzky boli nejakým spôsobom podobné alebo dokonca vzdialene analogické Božiemu plánu s manželstvom a rodinou“. Navyše, *Relatio Synodi* nazýva „absolútne neprijateľným“ to, že niektorí pastieri Cirkvi trpia tlak medzinárodných inštitúcií, ktoré podmieňujú finančnú pomoc chudobným krajinám prijatím „manželstiev osôb rovnakého pohlavia“.

Dokument tiež konštatuje, že Cirkev uznáva rodinu ako základnú bunku ľudskej spoločnosti. V celej dĺžke cituje Ježišove slová, potvrdzujúce „nerozlučné

spojenie medzi mužom a ženou“ v manželstve. Pripomína Kristov láskavý prístup, ktorý však vždy vedie k pokániu a obráteniu.

ZNOVUOBJAVENIE HUMANAE VITAE

Dokument poukazuje na to, že „otvorenosť voči životu je vlastná požiadavka manželskej lásky.“ V tejto súvislosti podporuje prirodzenú reguláciu plodnosti a zároveň vyzýva ku znovuobjaveniu encykliky *Humanae vitae*.

Relatio Synodi sa tiež venuje slobodnému právu rodičov „vybrať si podľa svojej viery druh vzdelávania, ktoré majú dostať ich deti“. Podotýka, že Cirkev zohráva podpornú úlohu rodičov vo vzdelávaní a výchove detí, a to najmä vo veciach viery.

Napriek tomu, že medzi synodálnymi otcami vyvolal svár, nachádza sa tu aj návrh na zjednodušenie procesu anulácie manželstva a „za istých okolností“ hovorí o „zvážení“ prijímania Eucharistie pre katolíkov zosobášených po rozvode.

Kardinál Wilfrid Napier na margo prijatej záverečnej správy povedal: „*Vo väčšine manželstiev ľudia bojujú, prechádzajú výšinami i nížinami, padajú, vstávajú a znovu sa usilujú. Musíme im povedať: Sme s vami a potrebujeme, aby ste nám povedali, ako vám môžeme pomôcť a podporovať vás. Myslím si, že to je to, v čo mnohí dúfajú a čo od synody očakávajú. Musí to byť mocná a rázna podpora manželstva ako životného stavu.*“

Spracoval -pad-

Snímka: archív J.F.

Všeobecná kríza rodiny viedla pápeža Františka a vysokých predstaviteľov Katolíckej cirkvi k zvolaniu mimoriadnej Biskupskej synody. Ako hodnotíte synodu ako veriaci laik?

Synoda v gréčtine znamená *spoločná cesta*. To je výstižný obraz o zhromaždení relátorov-biskupov, ktoré nedávno mimoriadnou formou hľadalo odpovede a nástroje pre rodinu a nové výzvy, ktorým čelí v súčasnom svete. Dôležitosť témy potvrdzuje aj to, že je k nej na budúci rok plánovaná riadna synoda. Z toho dôvodu ide viac o prípravu než o definitívnu aktualizáciu pastorácie rodín. Tak ju aj osobne vnímam. A intenzívnejší záujem a starostlivosť Cirkvi o stav a vývoj rodín úprimne vítam.

Ktorú synodálnu tému ste najväčšími sledovali?

Všetky súčasti rodinnej problematiky majú svoju vážnosť a dôsledky. Pastorácia rodín vo farnostiach, fungovanie a jednota manželstva, pomoc neúplným rodinám, osamelým matkám, dobro dieťaťa, podpora rodičov pri výchove a duchovnej formácii detí – to všetko je dôležité pre vitalitu základných buniek a pre vývoj a budúcnosť spoločnosti ako celku. Treba klásť väčší dôraz na manželstvo, jeho stabilitu a postavenie v spoločnosti a v jej právnom systéme. Som rád, že čerstvým príspevkom Slovenska v tomto zmysle je od 1. septembra ukotvenie definície, ochrany a podpory manželstva na najvyššej možnej úrovni – v Ústave SR.

Nie všetky problémy, ktoré riešili synodálni otcovia, sa týkajú len vnú-

Požehnané úsilie

Aj keď nedávno skončená mimoriadna Biskupská synoda riešila problematiku súčasnej rodiny z pohľadu a potrieb Cirkvi, má nespochybniteľný globálny dopad na celú spoločnosť. A v tej majú v súčasnosti najsilnejšie slovo politici. Preto sme sa porozprávali nielen o synode, ale aj o jej konzekvenciách pre politikov s podpredsedom Národnej rady SR JÁNOM FIGELOM.

torného života Cirkvi. Dá sa niekoľkými slovami zadefinovať všeobecný odkaz synody pre politikov?

Ako podľa koncilu „*človek je cestou Cirkvi*“, tak je aj rodina „*cestou Cirkvi*“, lebo rodina je pre človeka kolískou, hniezdom a svätyňou života a lásky. Platí univerzálny princíp: čo je dobré pre rodinu, je dobré aj pre spoločnosť a štát. Takto je to platné aj pre Cirkev, lebo rodina je jej najmenšia jednotka, „domáca cirkev“.

Spoločnosť sa dá mravne, kultúrne, sociálne, hospodársky a vôbec celkovo ozdraviť, obnoviť a konsolidovať, ak do tohto procesu plnohodnotne zapojíme rodiny.

Pri riešení krízy rodiny by mali, respektíve musia spolupracovať aj politici. Ktoré témy zo synody sú výzvou pre politikov?

Spoločnosť sa dá mravne, kultúrne,

sociálne, hospodársky a vôbec celkovo ozdraviť, obnoviť a konsolidovať, ak do tohto procesu plnohodnotne zapojíme rodiny. Nedá sa takýto cieľ dosahovať bez rodín. Štát nemá ani silu, ani náhradné mechanizmy pre súdržnosť a solidaritu národa a spoločnosti. Preto je odkazom a cestou z krízy rodinné myslenie a konanie občanov a inštitúcií. Toto je presvedčenie a program kresťanských demokratov.

Do riešenie ktorého problému sa chystáte pustiť ako do prvého?

Treba začať od manželstva, od jeho ochrany a podpory v zmysle jedinečnosti a dôležitosti. Stabilný pár, muž a žena pripravení na zodpovedný život sú darom a požehnaním pre seba navzájom, pre deti a pre okolie. KDH sľúbilo ústavne chrániť manželstvo, lebo je stále viac atakované a sponchyňované rodovou ideológiou. Slovo sme dodržali. Teraz ide o to, ako naplniť ústavnú povinnosť manželstvo „*všestranne chrániť a napomáhať jeho dobro*“. Tu pôjde o postupné systémové zlepšenia v oblastiach výchovy a vzdelávania, zdravotných a sociálnych služieb, zamestnanosti, podnikania a bývania.

>>>

Snímka: archív J.F.

Na synode sa veľmi často skloňoval problém stúpajúceho počtu rozvodov a ich dôsledky. Synodálni otcovia sa zhodli, že z hľadiska Cirkvi treba predovšetkým posilniť pastoráciu rodín, aby sa okrem iného znížil počet rozvodov. Čo môžu pre zníženie počtu rozvodov na Slovensku urobiť politici?

Slovensko je svet v malom. Kým zo západu sú manželstvo a rodina ohrozované individualizmom a konzumizmom, z východu je to skôr sociálna a ekonomická situácia – nezamestnanosť a chudoba. Politika by ako zodpovedná správa vecí verejných mala napomáhať ľuďom účinne riešiť tieto problémy. Poskytovať treba efektívnu pomoc k svojpomoci. Potrebujeme politiku ako službu, ktorá je hodnotovo ukotvená a programovo zameraná na spoločné dobro. Preto napríklad KDH považuje za rozhodujúce tri programové priority: rodinu, prácu a spravodlivosť.

Podľa portálu *prerodinu.eu* ste sa mesiac pred synodou stretli so štátnym sekretárom Svätej stolice kardinálom Pietrom Parolinom. O čom ste rokovali?

Koncom augusta som sa v Ríme oficiálne stretol s hlavou vatikánskej diplomacie Dominique Mambertim, ale neformálne aj s kardinálom Pietrom Parolinom. Náš rozhovor sa týkal ústavného ukotvenia manželstva a situácie v našej krajine. Je to spontánny a dobrosrdečný človek. Živo sa zaujímal o vývoj u nás. Rozprávali sme sa však aj o konflikte na Ukrajine a na Blízkom východe a o pomoci prenasledovaným kresťanom v tomto regióne.

Máte informáciu, ako prijal Svätý Otec František ústavné zadefinovanie manželstva, ktoré prijal slovenský parlament 4. júna 2014?

Vieme, že informovaný bol. Jeho apely a váha, ktorú prikladá manželstvu a rodine svojimi posolstvami aj vysluhovaním sviatosti – to je odpoveď na otázku, ako to prijíma. Moje vlastné rozhodnutie začať spomínanú parlamentnú iniciatívu sa naplnilo práve na osobnom stretnutí so Svätým Ocom Františkom 1. septembra 2013 v Ríme. Po návrate domov sme začali úspešný proces, ktorý priniesol doplnenie ústavy platné od 1. septembra 2014. Presne do roka prišlo teda naplnenie nášho rozhodnutia, napriek všetkým útokom a mediálnemu osočovaniu. Bolo to pozhnané úsilie. A som za to vďačný.

Za rozhovor ďakuje PAVOL PRIKRYL

Snímka: archív J.F.

V rozhovore s vatikánskym štátnym sekretárom kardinálom Pietrom Parolinom

Obohaťte svoju knižnicu o knihu **Čo je cisárovo, cisárovi**

9€

„Dajte cisárovi čo je cisárovo“. To je prvá časť odpovede Pána Ježiša na základnú otázku tých, čo nehľadali pravdivú odpoveď, ale chceli zámienku na obžalobu Majstra. Pokračovanie je nemenej dôležité: „**dajte Bohu, čo je Božie.**“ Lebo nie je správne, ak si cisár nárokuje na niečo, čo je výsostne Božie.

Cena poštovného je 2,10 €

Objednajte si online: www.tunega.sk/objednavka

J. Overton popísal technológiu, na základe ktorej sa nemožné stáva legislatívne ukotvené

Technológia ľudskej skazy

O Josephovi Overtonovi sa veľa nedozvieme ani na Wikipédii, hoci popísal technológiu, ktorá sa po jeho smrti stala známou pod názvom *Overtonovo okno*.

Americký sociológ Joseph Overton (1960–2003) bol viceprezident Mackinackého centra pre verejnú politiku. Do dejín sa zapísal popísaním technológie zmien spoločenských postojov k otázkam kedysi pre spoločnosť tak zásadných. Jednoduchšie povedané – vďaka tejto technológii sa z nepredstaviteľného stáva spoločenská norma, z hriechu „čnosť“, z nenormálneho normálne. Stačí len prejsť cez všetky fázy „okien možností“.

Hoci J. Overton aplikoval svoje *okno* do sveta politiky, táto technológia umožňuje legalizovať akúkoľvek myšlienku v akejkolvek sfére.

Treba mať však na zreteli, že nejde len o vymývanie mozgov ako také: technológia je totiž oveľa delikátnejšia. Postupná systémová aplikácia je efektívna preto, lebo jej pomáha nenápadnosť jej pôsobenia na spoločnosť, ktorá sa stáva jej obeťou. Táto technológia môže byť neskutočne efektívnou zbraňou k zničeniu ľudských spoločenských.

SPOLAHLIVÁ METÓDA

Je dôležité zdôrazniť, že Overton nepredložil koncepciu, ale iba popísal spoľahlivú technológiu činov, ktorých realizácia vedie k požadovanému cieľu. Popísal to, čo sa už dialo latentne. Popísal, ako boli pre spoločnosť úplne cudzie myšlienky vnesené zo smetiska verejného opovrhnutia, oprášené a nakoniec legislatívne ukotvené.

Podľa *Overtonovho okna* existuje pre každú myšlienku či spoločenský problém tzv. okno možností. V rámci neho je, alebo nie je možné o myšlienke široko diskutovať, otvorene ju podporovať, propagovať a usilovať sa ju ukotviť legislatívne. Okno sa posúva zo štádia *nemysliteľného*, tzn. verejnej morálke úplne cudzieho a celkom zavrhnutého, do štádia *aktuálnej politiky*, t.j. stáva sa široko posudzovateľným, prijímaným masovým vedomím, ktoré je napokon aj legislatívne zafixované. Spoločnosť sa s no-

vým zákonom zmieruje a zaštiťuje čosi, čo bolo pre ňu kedysi absolútne nemysliteľné.

Celý proces má päť krokov.

OD NEMYSLITEĽNÉHO K RADIKÁLNEMU

Prvý krok je najjednoduchší za predpokladu, že problém sa môže stať fetišom alebo témou akademického sympózia.

Zvoľme si niečo úplne nepredstaviteľné, napríklad legalizovať právo občanov na kanibalizmus. Je to niečo úplne neprijateľné, absurdné, zakázané.

Ale my aj napriek tomu začíname s cieľenou diskusiou a krok za krokom ideme manipulovať spoločnosť, presunúť tému kanibalizmus z oblasti nemysliteľného do oblasti možného.

Je sloboda slova, takmer všetko je dovolené a pre vedcov nie sú tabuizované témy. A tak sa zvolá pompézne etnologické sympóziu na tému *Exotické rituály polynézskych domorodcov*. Vedci, médiá a rôzne fan-kluby diskutujú o dejinách tejto témy a svet zrazu dostane o kanibalizme hodnoverné informácie. Semtam sa naznačí, že aj o ľudožrúctve je možné hovoriť vecne a pritom zostávať v rámci vedeckej slušnosti.

Súčasne s pseudovedeckou debatou sa objaví aj nejaké „spoločenstvo radikálnych kanibalov“. Nič to, ak bude aktívne iba na internete, pretože takýchto „ľudožrúctov“ si médiá určite všimnú a budú ich citovať vo všetkých hlavných správach, najmä, ak sa súbežne objavia „zlé skupiny“, najlepšie s fašistickým či rasistickým pozadím, ktoré vyzývajú na fyzickú likvidáciu všetkých kanibalov. Na začiatok stačia príbehy o tom, čo si myslia o pojedaní ľudského mäsa americkí a britskí vedci a predstaviť nejaké ľudské beštie s inou úchylkou.

Dôležité je, že téma sa uviedla do

Nick Leopard: Zmena

obehu, zaistil sa posun *okna* od neprijateľného negatívneho postoja spoločnosti k pozitívnejšiemu.

OD RADIKÁLNEHO K PRIJATEĽNÉMU

Táto zmena vyžaduje vytvorenie eufemizmov. Najskôr však treba zvýšiť frekvenciu citovania amerických a britských „vedcov“. Každý, kto odmietne na tému kanibalizmus diskutovať, označí sa za netolerantného, spiatocníckeho, bigotného.

Súbežne s tým sa musí nahradiť neprijemná skutočnosť ľudožrúctva jemnejším výrazom, pretože zaužívané označenie v plnej nahote poukazuje na úchyľku a to je pre legalizáciu nemysliteľného nápadu prekážka. Navyše, zjemňujúcim výrazom majú „fašisti a rasisti“ spoločensky sťažené označovať deviantov za kanibalov.

A tak sa z *kanibalizmu* stane *antropofágia* a *kanibal* je už spoločensky neprijateľné označenie, nadávka či hrubý vulgarizmus. Časom sa nahradí aj *antropofágia*, povedzme, za *antropofíliu*.

Cieľom vymýšľania nových pojmov je odvieť pozornosť od podstaty problému, odtrhnúť formu slova od jeho obsahu, a tak sa zbaviť odporcov.

Súbežne s hrou na mená prebieha vytvorenie podporného precedensu, jedno či historického, mytologického, aktuálneho alebo iba vymysleného („*Spomíname si na legendu o obetavej matke, ktorá napojila vlastnou krvou smädom umierajúce deti?*“). Je však dôležité, aby bol precedens legitímny. Bude objavený alebo vymyslený ako „dôkaz“ toho, že antropofília sa môže v podstate uzákoniť. A kresťania nech mlčia, pretože rituál-
»»»

ne pijú krv a jedia mäso svojho boha, navyše inkvizícia bola stokrát horšia a krvavejšia ako to smiešne percento prípadov antropofilie...

Hlavnou úlohou tejto etapy je aspoň čiastočne vylúčiť pojedanie ľudí z tresného postihu.

OD PRIJATEĽNÉHO K ROZUMNÉMU

V tretej etape sa rozdrobenie problému završuje.

Najskôr sa v povedomí verejnosti umele vytvorí, „bojové pole“, na ktorom sa zrazu vynoria radikálni priaznivci a radikálni odporcovia ľudožrúctva.

Skutočných nepriateľov, t.j. normálnych a slušných ľudí, ktorí sa práve aj vďaka inteligencii a „sedliackemu rozumu“ nenechajú zmanipulovať a ani nechcú byť ľahostajní k porušeniu tabu ľudožrúctva, sa režim usiluje vtlačiť medzi radikálnych strašiakov a predstaviť ich ako radikálnych nepriateľov.

Rola týchto „strašiakov“ spočíva v aktívnom vytváraní obrazu fanatických spiatočníkov až psychopatických odporcov antropofágie či antropofilie, ktorí by najradšej za živa spálili všetkých ľudožrútov, Židov, komunistov, černochovo...

Samotní kanibali, po novom antropofilovia, so všetkým pátosom „zdravého rozumu a ľudskosti“ odsudzujú „fašizoidných“ odporcov všetkého druhu.

Prítomnosť v médiách majú zaručenú nielen oba radikálne tábory, ale doslova všetci, teda okrem skutočných odporcov legalizácie ľudožrúctva. „Vedci“ a novinári dokazujú, že sa ľudstvo v priebehu svojej histórie čas od času pojedalo navzájom a že je to teda normálne. Neobíde sa genetika („antropofília je u ľudí geneticky zakódovaná, spočíva v ľudskej podstate“), demokracia („človek má právo rozhodnúť sa, čo má zjesť“), až sa prídete k otázke, či je vlastne na antropofilii niečo škodlivé, pretože „škodlivosť sa nepreukázala“, napokon, predsa „sú ľudia, ktorí si prajú, aby ich zjedli“.

OD ROZUMNÉHO K OBLÚBENÉMU

V štvrtej etape sa *Overtonovo okno* posunuje oblasti racionálnej do kategórie populárnej. Tento krok vyžaduje iba prispôbenie problému.

Vytvorí sa populárny obsah, ktorý prezentujú mediálne známe osobnosti. Antropofília masívne preniká do aktuálnych správ a talk šou. Ľudia sú pojedaní v nových filmoch, v textoch piesní a videoklipech. Odporcovia sú zobrazovaní ako zaslepení fanatici, ktorí milujú útoky na antropofilné kliniky, komunity i jedincov. V populárnom detektív-

nom seriáli vždy ťahajú za kratší, negatívny koniec.

V rámci popularizácie antropofilie sa zavádza trik *Rozhliadni sa okolo seba*. Zrazu sa svet dozvie, že nejedna hollywoodska hviezda je antropofil. Vždy sa nájde spevák, ktorý zaspieva, v lepšom prípade zaspieva *Zjedz ma, baby!*. Popredné miesta v top-hitparádach sú zaručené...

V populárnom seriáli či v Oscarmi ovenčenom filme má hlavný, vysoko pozitívny hrdina niekoho v rodine s antropofilnými sklonsmi, a tak ho celé okolie povzbudzuje, aby ho prijal takého, aký je.

Začne pribúdať počet televíznych rozpravov na úrovni novinárov a aktivistov. Nezávislí odborníci sú z týchto debát vylúčení. K ospravedleniu zástancov legalizácie ľudožrúctva sa pomocou formovania pozitívneho obrazu kanibali zľudšťujú, pričom „zľudštený“ obraz nemá nič spoločné s charakteristikou zločincina. „*Viete, že antropofili majú vo všeobecnosti vyššie IQ? „Kto z vás vie, že v ostatnom dodržia prísnu morálku?“ „Sú to aktívni ľudia. Zjedol svoju ženu, no a čo? Sami sú obeťami, život ich k tomu donútil.“*

A práve teraz je vhodný čas vytiahnuť „lásku“ a oháňať sa ňou. „*Porozprávame vám tragický príbeh lásky. Chcel ju zjesť, aj ona chcela to isté! Môžeme ich odsúdiť za lásku? Kto ste vy, aby ste stáli v ceste láske?! „Oni skutočne milujú svoje obeť. Jest, znamená milovať!“ „Každý túži po láske, aj oni majú na ňu právo!“*

OD OBLÚBENÉHO K POLITIKE

Téma kanibalizmu (antropofágie, antropofilie) je už tak rozpracovaná, že sa *okno* presúva z kategórie populárne do sféry aktuálnej politiky.

Začína sa príprava právneho rámca. Lobistické skupiny sa vo vláde konsolidujú a vystupujú z tieňa. Sú publikované sociologické prieskumy dokazujúce údajne vysoké percento zástancov legalizácie kanibalizmu. Politici začínajú skúšať verejne sa vyjadriť na tému zákonodarného ukotvenia tohto problému. Do verejného vedomia zavádzajú nové slogany typu „*zákaz pojedania ľudí je zakázaný*“. Inak – toto je firemná špecialita liberalizmu: tolerancia ako zákaz tabu, zákaz na nápravu a varovanie pred vraždennými úchylkami pre spoločnosť.

Spoločnosť s výnimkou ľudí so sed-

Stefan Kuhn: Deštrukcia

liackym rozumom a s prirodzenou morálkou je v priebehu poslednej fázy pohybu *okna* zlomená. Aj napriek zjavnej väčšine spomínanej výnimky sa prezentuje ako marginálna. Hojný počet „zdravého rozumu“ však pomaličky klesá, hoci si stále zachováva, a aj zachová väčšinu, no aj napriek kladení odporu proti zákonodarnému ukotveniu ešte nie tak dávno nepredstaviteľného, je celkovo spoločnosť zlomená. Súhlasila s vlastnou porážkou.

Najskôr sa *okno* popísané Overtonom posunie vo vyspelejšej demokracii, v tzv. tolerantnej spoločnosti. Teda v spoločnosti, ktorá nemá žiadne ideály a v dôsledku toho jasné rozdelenie dobra a zla. Tu sa začnú prijímať nové zákony, téma sa automaticky presunie do škôlok a škôl.

Práva antropofilov sa povýšia na všeobecné práva človeka, kritizovať antropofiliu sa stáva trestným. Takzvaná „sloboda slova“ sa premení na slobodu straty ľudskosti. Pred našimi zrakmi postupne odstraňujú rámce, ohraničujúce spoločnosť od pripasti sebezničenia.

Teraz je už cesta otvorená.

NEVINNÝ OVERTON

Tu, na konci, treba opäť zdôrazniť: Joseph P. Overton nevymyslel nič nové, len popísal spoľahlivú technológiu, ako sa dá v politike zmeniť nemožné na spoločensky prijímané a legislatívne ukotvené. Nie je to klasická „salámová metóda“ (pozri *VOX 2/2014*), ale práve ona ruka v ruke kráča s *Overtonovými oknami*.

Za to, že ním popísaná technológia sa nielenže dá uplatniť, ale sa aj uplatňuje v iných sférach, už tento Američan nemôže. Takto sa to však dialo s legalizáciou eutanázie a homosexuality (teraz vyžadujú, aby sa nazývali *gayovia*), takto sa teraz pred našimi zrakmi začína legalizovať incest či detská eutanázia, na „čakačke“ už je pedofília...

Podľa *zuhe.livejournal.com* spracoval
PAVOL PRIKRYL

Každý z nás má možnosť naučiť sa vnímať skutočné umelecké hodnoty

Duchovný a estetický zážitok

O tom, že krása prírody, umelecký a estetický zážitok dokážu potešiť, povzbudiť a zlepšiť náladu, nikto nepochybuje. Avšak nie vždy nás stretnutie s krásou vedie aj k duchovnému zážitku, nie vždy ju dokážeme vnímať tak, že nám k nemu napomôže.

V dejinách Cirkvi nechýbali autori, ktorí cítili úzke prepojenie medzi estetickými a duchovnými hodnotami. Krása bola pre nich cestou k Bohu.

Vnímanie krásy môže byť i pre nás niečo, čo nám v duchovnom živote napomôže, aj keď naučiť sa rozumieť to-
muto jazyku nie je ľahké.

Čo si treba na umení všimnúť, aby sme z neho mali duchovný úžitok? Ako pôsobí krása na človeka?

Duchovní autori podčiarkujú niekoľko skutočností. Skúsme si všimnúť najdôležitejšie z nich.

ZJEMŇOVANIE DUCHA

Krása zjemňuje ducha človeka a robí ho citlivejším, vnímavejším i na potreby iných. Umenie človeka dokonca vedie k viere a robí ho lepším.

Túto formačnú stránku umenia a krásy si všimol Vladimír Soloviev, jeden z najväčších teológov a filozofov kresťanského východu. Podľa neho krása zjednocuje a pomáha vrátiť sa k základu všetkého; má schopnosť byť nielen nositeľom estetického zážitku, ale v istom zmysle môže prispieť pri formovaní našej viery. Ona neodovzdáva len informáciu, ale môže poskytnúť aj formáciu, pretože sa intenzívnejšie dotýka srdca človeka a hlbšie ako slovo.

V. Soloviev bol presvedčený o tom, že umenie môže prostredníctvom krásy meniť svet k lepšiemu. A toto je podľa neho poslanie, misia umenia: tvoriť a meniť svet k lepšiemu. Prostredníctvom hodnotného umenia človek mô-

že zažiť transformáciu svojho životného zamerania z oblasti čisto materiálnej na oblasť duchovnú. Skutočné umenie a náboženstvo sa totiž v svojej hĺbke stretávajú.

Umenie podľa Solovieva umožňuje zduchovňovanie matérie a duchu umožňuje vstúpiť do materiálneho sveta.

Krása nie je len to, čo sa nám páči. Nie je to len sviatok pre oči, ale krása živí ducha, osvetľuje ho.

Umenie je proces podobný Božiemu zjaveniu. Boh sa stal viditeľným v osobe Ježiša Krista a ako sa v ňom božské a ľudské nemieša a neprotirečí si, tak aj skutočné umenie umožňuje úzke prepojenie medzi duchovným a materiál-
nym, kde sa tieto dva atribúty nemiešajú, neprotirečia si.

ZMYSEL PRE TAJOMSTVO

Krása a umenie v človeku pestujú zmysel pre tajomstvo a pre skutočnosť, ktoré majú presahujúci, transcendentný charakter.

Vnímanie krásy nie je len jednoduchou psychologickou reflexiou, bez prítomnosti tajomstva. Hudobné a výtvarné umenie je často jediný prostriedok, ktorý umožňuje komunikovať so sekularizovaným svetom, v ktorom väčšina ľudí nemá takmer nijakú citlivosť na presahujúce tajomstvo, len cez ume-

nie a krásu. Duchovne vnímavý človek cíti, že krása nie je chladne vzdialená, ale sa mu prihovára, je blízko jeho srdca, hreje ho a teší svojou dobrotou. Preto po nej túži.

Tento atribút krásy si všimol ďalší z východných (ruských) filozofov a teológov Paul Evdokimov. Objavuje v človeku túžbu po Kráse, ktorá sa akosi zhoduje s hľadaním Absolútna a Nekonечna. Estetickým princípom nazýva všetko to, čo v náboženskej reči označujeme termínom hľadanie Boha.

Pre Evdokimova krása nie je len to, čo sa nám páči. Nie je to len sviatok pre oči, ale krása živí ducha, osvetľuje ho. Usmerňuje človeka k istému druhu spolunažívania s transcendentnom. Prostredníctvom viditeľného možno vytušiť neviditeľné. Maľba, hudba i poézia vyjadrujú tajomstvo, ktoré sa stáva viditeľným, tajomstvo ktoré si vezme podobu obrazu, tónu alebo slova.

Podľa P. Evdokimova jestvuje prekvapujúca podobnosť medzi estetickou a náboženskou skúsenosťou. Komunikujeme s krásou ako s priateľom a zakusujeme zvláštny súlad s realitou, ktorá sa nám zdá byť akoby domovom našej vlastnej duše. Domovom, ktorý sme stratili, ale opäť našli. Umenie otvára vnútorný svet pre tajomstvo a tak nám estetický zážitok pomáha prejsť k náboženskému zážitku.

VYNALOŽIŤ NÁMAHU

Ďalší aspekt umenia, ktorý zanecháva stopy v človeku, si všimol Pier Angelo Sequeri, súčasný taliansky teológ.

Tento aspekt sa týka námahy, ktorú si vyžaduje vnímanie skutočných umeleckých hodnôt. Je to akoby naučiť sa používať nový jazyk, rozumieť mu a vedieť sa v ňom vyjadrovať.

Na priblíženie tohto aspektu umenia Sequeri používa známy príbeh z evanjelia, premenenie na vrchu Tábor. Tu apoštoli prežili vrchol estetickej skúsenosti, zážitok dokonalej krásy. Ježiš sa im zjavil ako krásna postava odetá v bielom odevu. V tomto momente akoby sa prelínal estetický zážitok s duchovným zážitkom. Peter, Jakub a Ján boli v plnom rozsahu zachytení touto udalosťou.

Pre umenie je táto skutočnosť aspektom základnej dôležitosti: byť zachytený, oslovený, dotknutý tajomstvom, ktoré je väčšie ako ja. Túto nádheru Boha však apoštoli nezažívali každý deň. Do istej miery mohli zakusovať iné atribúty Božej veľkosti: jeho silu, múdrosť, hĺbku, priateľstvo, atď. Ale Ježišovu krásu mohli vidieť iba na Vrchu premenenia, aj to iba traja z apoštolov. Prečo? Vidieť, vnímať krásu si vyžaduje istú prípravu, vyžaduje si čas a námahu výstupu na vrch. Nie všetci sú na prežitie tejto skúsenosti pripravení.

Vnímanie krásy, hudobného alebo výtvarného umenia si teda vyžaduje prípravu i námahu. Napriek tomu, že nie je vzdialená od nášho každodenného života, nie sme schopní uchopiť ju každý deň. Často sa stáva, že niektorí ľudia akoby boli „vyvolení“ alebo akoby mali väčšiu predispozíciu vnímať krásu umenia hlbšie než ostatní (zásluhou vzdelania v tejto oblasti, zdedeného daru istej citlivosti, atď).

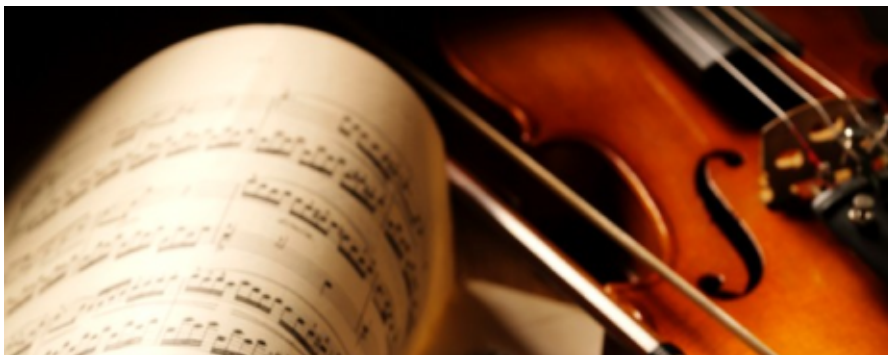
To však nemení nič na skutočnosti, že z tohto zdroja duchovných hodnôt môže ťažiť každý, kto je ochotný podstúpiť namáhavý výstup citlivého vnímania hodnotného umenia.

SMRTEĽNÁ KRÁSA

Posledný aspekt krásy a umenia, ktorý by sme si chceli všimnúť a ktorý s našou duchovnou formáciou tiež súvisí, predstavuje ďalší súčasný taliansky teológ arcibiskup Bruno Forte.

Arcibiskup sa v rámci estetiky a umenia zaoberá otázkou, ktorú by málokto očakával. Je ňou krehkosť umenia, ktorú nazýva *smrteľná krása*.

Na prvý pohľad sa tento titul môže zdať zvláštny, ale zachytáva niečo zo skutočnosti, sprevádzajúcej každý umelecký zážitok. Krása totiž so sebou prináša niečo tragické. Všetko, čo sa javí ako fascinujúce a veľkolepé, je súčasne krehké a útržkovité. Všetko, čo

sa ponúka vo fragmente, zjavuje aj koniec. Každá krása je sprevádzaná krehkosťou. Preto podľa tohto teológa krása a smrť vzájomne prerastajú jedna do druhej. Obe presahujú ľudskú bytosť. Podobne ako smrť i krása je akousi hrozbou vo svojej pomiňajúcej sa realite. Preto je skúsenosť krásy poznačená melanchóliou.

Každý z nás môže viesť o krehkosti umenia a pri jeho vnímaní prežívať aj svoju vlastnú krehkosť, ktorá smeruje k smrti a prechodu do večnosti.

B. Forte pozoruje, že človek dneška nemá trpezlivosť nechať pôsobiť na seba skutočnú krásu. Uteká od nej podobne, ako uteká od myšlienky na smrť. Táto skutočnosť nie je len individuálna, ale kolektívna, ba dokonca epochálna.

Stratu myšlienky na smrť sprevádza aj strata myšlienky na krásu. Krása sa redukuje iba na divadlo, konzumáciu dohier a na jednoduchý exhibicioniz-

mus. Ľudia sú vedení k tomu, aby veľa nepremýšľali a ušetrili si námahu a utrpenia pri hľadaní pravdy. Takto sa vynára nihilistické myslenie, prinášajúce rezignáciu lásky a útek pred bolesťou pri myšlienke na nekonečno. Niektoré prejavy súčasnej kultúry sú postavené na slepom triumfe krásy, ktorá je iba maskovanou propagandou a ktorá prekáža vnímaniu skutočnej krásy a pravdy o nás samých.

Je pravda, že len niektorí z nás majú možnosť venovať sa profesionálne umeniu a dlhoročným štúdiom v tejto oblasti zvyšovať svoju citlivosť na vizuálne alebo zvukové vnemy. Avšak každý z nás má možnosť naučiť sa vnímať skutočné umelecké hodnoty. Má možnosť citlivo vniknúť do ich duchovného obsahu, a tak sa mení k lepšiemu, zachytávať ich presahujúci rozmer, a tak pestovať v sebe zmysel pre posvätno.

Každý z nás je pozvaný vydať sa na namáhavý výstup k skutočným hodnotám ducha. A každý z nás môže viesť o krehkosti umenia a pri jeho vnímaní prežívať aj svoju vlastnú krehkosť, ktorá smeruje k smrti a prechodu do večnosti.

PETER DUFKA, SJ/RV
(Snímky, archív, net)

Pred 215 rokmi dokončil nemecký básnik Friedrich Schiller cyklickú báseň *Pieseň o zvone*

Vyspieval zvon

Friedrich Schiller (1759–1805), klasik nemeckej literatúry, obohatil svetovú literatúru najmä dramatickými dielami. Dôležitou zložkou jeho odkazu sú historické a teoretickoestetické práce, ktoré zohrali významnú úlohu v rozvoji estetického myslenia. Významom nezanedbateľná je však aj Schillerova básnická tvorba, jeho balady, ódy, reflexívna lyrika.

V popredí záujmu o klasikove diela na strane čitateľov, interpretov, prekladateľov a vydavateľov u nás boli najmä dramatické diela, čo sa sčasti akiste zdôvodňuje potrebami divadelného života. Evidentné stopy však môžeme sledovať aj v recepcii Schillerovej poézie a estetickej teórie.

Cyklická báseň *Pieseň o zvone* zaujíma v spisovateľovom celom diele osobitné postavenie. Ak sa jeho *Óda na radosť* stala nesmrteľnou ako integrálna súčasť Beethovenovej slávnej *Deviatej symfónie*, toto dielko patrí medzi čitateľsky najobľúbenejšie, najvyhláďavanejšie, kultúrnofilozoficky najexponovanejšie. Zodpovedá to i literárnohistorickému hodnoteniu, ktoré báseň pokladá za klasikovo „najdokonalejšie dielo“ (Herman Hettner), za „korunu“ celého spisovateľovho diela (Robert König), za „nesmrteľnú pieseň“, ktorá vzdoruje aj tomu „najnebezpečnejšiemu nepriateľovi: častej recitácii“ (Eduard Engel).

Medzi historicky najprofilovanejšie svedectvá o pôsobení *Piesne o zvone* patrí výrok zakladateľa berlínskej univerzity, jazykovedca, umenovedca, diplomata Wilhelma von Humboldta: „Nepoznám inú báseň, ktorá by na takom malom priestore otvárala taký široký horizont.“ Je to horizont životne dôležitej problematiky, ktorú dodnes rieši ľudstvo a ktorú v symbolickej rovine nastoľuje básnik. Preto v *Piesni o zvone* možno vidieť jeho básnický testament, duchovný odkaz, ktorý dodnes nestratil živú aktuálnosť.

BÁSNIK VÔLE

Báseň Schiller napísal po dokončení tragédie o Wallensteinovi, na ktorej

pracoval v deväťdesiatych rokoch. V liste J. W. Goethemu zo 7. júla 1797 píše o práci na dielku, ku ktorému ho pôvodne inšpirovala návšteva vo zvonolejární v Rudolfsstadte: „*Táto báseň mi veľmi leží na srdci, bude ma však stát niekoľko týždňov, pretože k nej potrebujem mnoho rozličných nálad a musím spracovať veľa materiálu.*“

Goethe hneď ocenil veľkolepý zámer a listom (8. júla 1797) ho povzbudzuje: „*Majte sa dobre a šťastne dokončte Zvon.*“

V tejto básni sa Schiller usiluje umením prispieť k rozvoju duchovnej slobody a humanity na báze etického spoločenstva ľudí pod klenbou hlaholu zvona.

Schiller ho šťastne dokončil až roku 1799 a báseň vydal v *Almanachu Múz* na rok 1800.

V starších dejinách literatúry sa *Pieseň o zvone* klasifikuje ako kultúrnohistorická alebo filozofická báseň. Schillera filozofa a dramatika predovšetkým zaujímal konajúci človek, teda najmä otázka, čo má človek robiť, aby sa stal alebo aby zostal ľudským človekom. K jeho obrazu človeka patrí potom aj to, čo má robiť proti behu sveta, ak nezodpovedá požiadavkám humanity. Konanie predpokladá vôľu, teda ducha, ktorého básnik chápe ako silu pôsobiacu na svet a napokon i na seba.

V tomto zmysle je Schiller básnik vôle, vôľa vysvetľuje ľudský svet, tak ako ideálne ciele aj prekážky a brzdy ich uskutočňovania patria ku skúsenosti vôle usilujúcej sa o „*povznesenosť nad hmotou*“.

OD REVOLÚCIE KU KANTOVI

Ak sú ľudské činy najvlastnejším predmetom Schillerovej tvorby, pochopteľne najlepšie to vidieť na jeho dramatiky, ale práve tento moment s ňou spája i *Pieseň o zvone*, v ktorej nastoľuje ideál harmonického spoločenstva ľudí, ľudskej obce ako dobrého ľudského činu a poukazuje na jeho predpoklady.

Básnik nie je iba ospevovateľ ideálu, veľmi dobre vie o boji medzi ideálom a svetom, v človeku a v spoločnosti, v jednotlivcovi a v dejinách, ľudských pomeroch. Tak ako jeho lyrika predovšetkým čerpá z „*duchovných aktov formujúceho stvárnenia*“ (Benno von Wiese), aj empirické nevyhnutnosti podriaďuje zákonom umeleckej formy a robí ich orgánom vyššej morálnej nevyhnutnosti. Vedie ho k tomu vôľa utvrdzovať otrásené ideály storočia.

Schiller bol, ako vieme, vášnivým prívržencom (francúzskej) revolúcie. Bol to revolucionár. Keď sa však realita revolúcie vzdialila od ideálu hodnôt, začal ich hľadať hlbšie. Tento posun sa odohral medzi drámou *Zbojníci*, v ktorej chce búrať svet a na jeho troskách stavať nový, a medzi tragédiou

>>>

W. Friedrich: Goethe a Schiller

Don Carlos, v ktorej mu už ide o duchovnú revolúciu, respektíve o obnovu štátu, spoločenstva ľudí znútra.

Pieseň o zvone má bližšie k *Donovi Carlosovi* ako k *Zbojníkom*. Za touto zmenou je básnikov príklon ku Kantovej filozofii, k jeho konceptu etiky, k etickým princípom dobrého činu. V tejto básni sa usiluje umením prispieť k rozvoju duchovnej slobody a humanity na báze etického spoločenstva ľudí pod klenbou hlaholu zvona.

GOETHEHO OCENENIE

V básni zaznieva vyznanie nezlomnej viery vo večné hodnoty humanity, mieru, solidarity, svornosti, spoločenstva tvorivej práce, vzostupu človeka, obce, nad ktorou bdie zvon symbolicky spájajúci zem a nebesá.

Základ básne, jej veľkolepý pôdorys vypĺňajú korešpondujúce obrazy života ľudí, ktoré syntetizujú kľúčové aspekty ľudského sociálneho bytia, tie, ktoré básnik pokladá za rozhodujúce z hľadiska svojej vízie vzostupu človeka, ale aj z hľadiska jeho predpokladov. Nie je to, ako by sa dalo predpokladať vzhľadom na filozofický zámer básne, abstraktný rámec, lež práve naopak: práca, celý proces liatia

zvona dáva (básnickému) rozhovoru majstra so svojimi tovarišmi prirodzenú a zároveň pôsobivú motiváciu nenásilne zjednocujúceho sa celku myšlienky. Tu sa azda najpresvedčivejšie ukazuje kedysi obdivované umenie premeny didaktizujúcich partii na vzdušnú lyriku, umenie slova a verša, rytmu a obrazu, ktorým sa vyznačuje klasika.

Francúzsky historik kultúry Alain Cobin nedávno vydal knihu *Reč zvonov* o mieste zvona v európskej kultúre. Je to reč, ktorá ešte pred desaťročiami ovládala svojím hlaholom priestor kresťanskej Európy a zjednocovala jeho početné krajiny a kraje, šírila pokoj a varovala pred nebezpečenstvami, rozháňala mračná a víjala úsvit. Hoci dnes už nie je v popredí modernej civilizácie, duchovný význam jej znakov, na ktorý nás už dve storočia upozorňuje klasikova báseň, dostáva novú naliehavosť.

Toto posolstvo básne potvrdzuje Schillerov súčasník a priateľ J. W. Goethe, ktorý k nej napísal básnický epilóg (*Epilóg k Schillerovmu Zvonu*). Oceňuje v ňom večnú platnosť jednoty pravdy, dobra a krásy, ku ktorej prenikol jeho básnický druh, básnik slobody, vyzývajúci a varujúci, že len v takej obci sa môže uskutočniť celá sloboda a ľudskosť, kde sa zachováva pokoj a mier a svornosť, kde moc vykonáva táto trojjednosť.

Goethe cítil potrebu zaviazat' potomkov, aby splnili duchovný odkaz autora *Pieseň o zvone*.

VINCENT ŠABÍK

(Medzitulky a odseky: redakcia)

NOVEMBER 89: 25 ROKOV PO

f4c

PROGRAM PODUJATIA HANUSOVE DNI 2014

PREŠOV 7. 11. (piatok):

Téma: 25 rokov bez neslobody?

BEZ REGISTRÁCIE VSTUP VOĽNÝ

- 10,30 Premietanie historického dokumentu Acton Institute o koreňoch demokracie **Zrodenie slobody** (Birth of Freedom) pre študentov gymnázií
Gymnázium sv. Moniky, Prešov (iba pre študentov)
- 14,00 Putovanie po miestach pamäti v Prešove pod vedením odborného lektora **Stretnutie pri soche slobody pred UNIPO, ul. 17. novembra – pre verejnosť**
- 16,30 25 rokov bez neslobody? Neformálna diskusia s otvoreným koncom **Divadlo Alexandra Duchnoviča, veľká scéna – vstup voľný**

Andrea Turčanová, otvorenie podujatia; diskutovať budú:

Roman Joch, riaditeľ Občianskeho inštitutu a bývalý poradca premiéra, Praha

Janka Žitňanská, poslankyňa Európskeho parlamentu

Piotr Bajda, pracovník Ústavu politických vied Poľskej akadémie vied, Varšava

František Neupauer, riaditeľ OZ Nenápadní hrdinovia

Jaroslav Varchola, riaditeľ OZ Myslím teda som, a ďalší...

Hudobný hosť: skupina Sion (Snina)

SPIŠSKÁ KAPITULA, 8-9. 11 (sobota/nedeľa)

REGISTRÁCIA

www.forumprekuľturu.org

Spišský seminár / Budúcnosť konzervativizmu v postkomunistických krajinách

- 9,00 Ľuboslav Hromják Slovenská tradícia konzervativizmu
- 10,00 Roman Joch Čo je to konzervativizmus a jeho budúcnosť (pohľad z ČR)
- 11,30 Milan Krajniak Budúcnosť konzervativizmu (pohľad zo Slovenska)
- 14,30 Piotr Bajda Budúcnosť konzervativizmu (pohľad zo Poľska)
- 16,00 Panelová diskusia hostí (Joch, Krajniak, Bajda, Hromják, Duda)
- 19,00 Wszystko inaczej (Poetické pásmo Silvie Kaščákovéj)
- 20,00 Człowiek z nadziei: premietanie filmu o Lechovi Wałęsowi + diskusia
- Nedeľa 9,00 Sv. omša, prezentácia študentských esejí a prehliadka Kapituly

Pieseň o zvone

V roku 1996 vyšla vo vydavateľstve DAKA Schillerova *Pieseň o zvone*. Vedľa nemeckého originálu je prebásnený slovenský preklad, ktorý brilantne zvládol Teofil Klas. Keďže Schillerova cyklická báseň je vysoko aktuálna aj v dnešných časoch, s láskavým dovolením Teofila Klasa ju uverejňujeme celú.

Vivos voco. Mortuos plango. Fulgura frango.

Pevne v zemi zapravená
čaká forma pálená.
Zvon v nej zrodí sa dnes pre nás!
Pružte, chlapi, ramená!

Nech znoj v pýre tom
prúdi cicerkom,
ak má dielo majstra chváliť.
Nadelí však Boh dar kvalít.

Zaiste práca vážne braná
zaslúži si pár vážnych slov.
Keď cenia si ju, zvon jej chránia,
odrástá rukám navýslov.
Nuž dajme priechod plodnej dume,
čo vyrásť môže z krehkých síl;
chudák, kto nikdy nerozumel
poslaniu práce, ktorou žil.
Veď človeka tu práve to ctí,
a rozum tomu kliesni zruk,
že v hĺbke srdca súzvuk hostí
s výtvorom práce vlastných rúk.

Dajte smrekového dreva,
nože, dobre suchého,
nech zovretý plameň spieva
blkom k ústiu! Klad'te ho!
Varte meď a cín,
ďalšie nenačim!
Nechže väzka zvonovina
tečie, ako čas sa miňa.

To, čo sa rodí v lone zeme
z rúk a tiež ohňa zápalu,
keď na zvonicu vyzdvihneme,
bude nám zvonit' na chválu.
A potom po veky deň po dni
prevrávi mnohým zdokola,
so smutným zastoná zvon zhodný,
i na modlitbu povolá.
To, čo tu zájde pozemšťana,
aké ho stihnú osudy,
to všetko zvon ten povyzváňa,
no nadovšetko povzbudí.

Bublíny už vidím pukať,
zrejú masy zohriate.
Dajte teraz potaš dnuka,
urýchli nám odliatie.

Ešte penu zniest',
nespenenú zmes
na číry kov načim razom,
ak má zuniet' čírym hlasom.

Veď natešene víta vzletne
dieťa prv, ako svet spozná,
a vraz ho vkolísava späťne
do blaha pokojného sna.
Čas mládencovi poprinosi
tak čierne, ako biele lósy;
zatiaľ však nežná láska matky
sa stará o jeho sen sladký. –
Lež rokom nieta úprosna.
Vzdiali sa chlapec od dievčaťa,
vábi ho ruch a šíry svet;
až keď si zisk a straty zráta,
vráti sa ako cudzí späť.
A tu, hľa, na skvost krásy mladi,
na devu v nimbe cudnoty
sťa na anjela z nebies hľadá,
a nevie rukám roboty.
Schytí mu srdce mocná túžba,
kroky mu blúdiť do samôt,
kumpánom viac už nie je k službám,
vzdychá sťa sliepňajúci knôť.
A červená sa, keď ju zbadá,
keď na pozdrav mu odvetí,
a vidiac, že ho vída rada,
aj chotár zbehá pre kvety.
Ó, nežná túžba, sladká nádej!
Ó, prvej lásky zlatý čas!
Zrak v jasné nebo úfnosť kladie
a srdce vpíja blahosť krás.
Ó, kiežby nebo svojim zvalo
čas mladej lásky natrvalo!

Pišťaly už hneďú pekne!
Žídku ešte vnorím raz –
akže sa už v mase zleskne,
na odliatie bol by čas.
Tovariši, hej,
preskúšajte v nej,
či sa krehké s mäkkým zlieva
tak, že bude dielo spievať!

Veď kde sa strohé s nežným viaže
a pevné s miernym spája v kráže,

výsledkom býva správny tón.
Preto, kto spína večné spoje,
nech skúma, či sú srdcia svoje!
Ošial' je krátky, dlhý ston.
Parta panny milo žiari
snúbenici v závoji,
keď na áno pri oltári
zvon slávnostne hlaholí.
Ach! lež sláva slávnej chvíle
aj končí máj života,
s obrúčkami v ráno milé
všedný deň sa primotá.
Mam vášne je ta,
van lásky má zostať;
hra peľokvetá
pre plod je postať.
Muž vykročí v dni
s hrou sverepo inou,
do úsilia, činov,
kde riziko zvláča
sám pre šťastie hráča.
A potom sa pridajú všakové dary
i plní sa komora, sporit' sa darí,
aj dom sa rozrastá, až sa to sní.
A v dome vládne
zas domáca pani,
ctná mamička detí,
rozvážne velí
tej domácej celi,
v dom dievčence zvyká,
v stom nauča chlapcov,
a vždy s'aby v mlyne
jej ruky sú činné,
i rozvrhom prác
vie získavať viac,
i napĺňa voňavé truhlice schuti
a na vrtké vreteno novú niť krúti,
i hotuje do skrine ľanovú beľ,
aj vlnené súkno, jej dostač je cieľ,
i pridáva k majetku pohodu svojim,
hoc nepostojí.

A zas otec zrie celý rád,
keď tak z lomenej strechy sa díva,
ako dom je mu šťastný hrad,
ako zrubený dvíha mu meno,
ako stodoly puchnú senom,
ako vnútrajšok sýpok je plný,
ako raž sa mu v poli vlní,
v ústach má hrdosť chvál:
To, čo som zgazdoval,
ako grunt v nedobre
pevne ma podoprie!
S osudom však spolkov nieto,
márne sú len slová tieto,
nešťastie je raz-dva tu.

Odlievame! Je to možné,
pekne zúbkatý je lom.
Ale najprv poďme zbožne
pomodliť sa pred dielom!

Zátku vyrazte!

Pán Boh pri nás bdej!

Pariac, v hnedých vlnách ohňa
rúti sa kov k oku, do dna.

Oheň je živel dobrodej,
keď nemá priechod v slobode,
a čomu človek tvorí tvár,
v tom je mu oheň Boží dar.
No bleskom zúri spúšť a kvár,
keď vykrútna sa z puta žiar
a z kopýtka si vyhodí
nespratné dieťa prírody.
Beďa, keď tak samopašne,
pojašene rozstrie strach,
rozkokoší svoje vášne,
valiac požiar po strechách.
Živly totiž zúria strašne
proti ľudskej stvorstve, ach!
Z mračných nebies
prýšči priazeň,
prší na zem;
z mračných nebies, márný zisk,
práska blysk.
Čujte hrmy skuhravé!
Búrka je!
Sťaby krv
šľahlo strma;
nežiari deň dajby prv!
Trma-vrma
na cestách,
čad a pach!
Do oblohy plameň blčí,
v domov rad sa rúti, frčí
ako vietor v žravom křči,
páľa ani z pece sála,
vzduch sa trasie, vzpera váľa,
hrada praská, hrôzne schýľa,
deti jačia, matky kvília,
statok múka
v ľaku dnuka;
všetko behá, chváce, zháňa,
noc zjasnela ani zrána.
Reľazou rúk z brehu rieky
opreteký

lieta vedro; ponad krovy
voda strieka, plameň troví.
Víchor skazu dohotoví,
páľu suchom strelí von.
Spraská suché stelivo,
zhučí zhuba v sýpkach kruto,
krovy skvári žiadzou ľútu,
a tak požiar, nedožerný,
nedbaj strhnúť zeme tiaž
v zúrení tom v nebe až,
rozmôže sa prerozmerný
úrečne!

V súde žne
človek horkosť beznádeje,
nesvoj, čo už sa to deje
a či život bôľ strát zmierni.

Zhorelo
do tla cele,
čo tu čnelo v ľudskom diele.
Vyhasnuté oči okien
údes hostia,
mrakom z neba mŕtvy zostal
pohľad dnu.

Vpokon vie
muž si v sebe
na pahrebe
svojho šťastia pohovieť –
už biedi na vandrovnom chlebe.
Oželiť musí, rýchly znik
zobral mu, čo bol nahobil,
útechu má však na ston próby:
že nechýba mu z milých nik.

Prijala zem várku kovu,
forma dýcha tlmene.
Príde vo výsledku k slovu
znoj a fortieľ, umenie?
Čo ak zbočil cit,
praskol formy štíť?
Možno, čo aj verme iné,
údel zlý už zblízka kynie.

V posvätné lono čiernej zeme
ukladá človek nádeje,
roľník ta zrna zaseje
a verí, vzíde rozmnožene,
lebo tak nebo v práve je.
Semená ešte šľachtenejšie
vkladáme v smútku do zeme,
v nádeji, že sú za hrob zrelšie,
a že aj my zaň dôjdeme.

Holým stonom
žiali zvon,
rozhlášajúc
hrobný tón.
Vážne jeho vyzváňanie smúti
za pútnikom na poslednej púti.

Oj, veď je to drahá žena,
manželka a dobrá matka,
koho smrť si povolala,
manželovi z domu vzala,
z kruhu milej svojetí,
od starania, od detí,
čo im dala prvý dych,
strávila sa celá v nich. –
Oj, už domáceho puta
v láske matky tuná niet,
nežná niť je roztrhnutá,
iný tón už tu má znieť.
Chýba už jej verná ruka,
oko večne bedlivé,
sirotine dľaň sa núka
cudzia, čo len mädlíť vie.

Kým zvon v jame zvolna chladne,
odložte už ďalší kon.
Zaslúži si každý riadne
odpočinok za výkon.
Žmurká hviezdna baň,
z rúk je práce daň,
zozváňajú na nešpory;
majster však s dňom nedotvorí.

Do kroku už pridal svižne
pútnik v prvom mrku lesa –
čochvíľa sú cesty križne.
S bľakom črieda oviec tiahne,
tu zas kravy,
bučiac jedna-druhá v stáde,
žujúc stále,
tárajú sa do maštale.
Zbožný voz,
na stoh zvýše,
v dvor sa kníše;
navrh kopy
krášli snopy
venca lad
a už do tanca sa chystá
žencov mlad'.
Stíchol rínok, chodník, cesta,
zúžil družný plameň lampy
rušný okruh v krúžok svojich,
zavrela sa mestská brána.
Noc už sadá

dolu na zem;
občana však nevláda
hrôza tmy,
v ktorej číha zlo a zrada,
zákon strežie živel rozvratný.

Poriadok je požehnanie,
posvätný je, vyrovnané
to, čo treba, viaže, spája,
mesto zložil v srdci kraja,
divoča z hôr, zo sihote
učlovečil pri robote,
prekliedni chod cti a právu,
popriúchal ľuďi mravu,
ba i tuhé zvaril zrasty,
ako vrúcnu lásku k vlasti.

Tisíc rúk sa snažne činí
ako veľká spolnota;
v spolupráci vážne činy
vôľu každú zhodnotia.
Vo voľnosti majster koná,
podobne i tovariš,
honor je mu družná spona,
nezhodí ho v slovách priš.
Práca rastie do ozdoby,
požehnanie dá jej zvuk;
kráľovi česť dôstoj robí,
nám zas poklad vlastných rúk.

Rozmilý mier,
sladká svornosť,
prebývajte
nad mestom tu v pohode!
Dajby neprišla tá chvíľa,
žeby drsné hordy vojny
zhrmotali tichým krajom,
žeby nebo,
ktoré večer nežná červeň
rozbróní,
splamenila z miest a dedín
krutá hrôza pohromy.

Teraz formu rozbiť načim,
vymaniť zvon z moci pút,
nech sa oku s láskou ráči
na výrobku spočinúť.

Búšte mlatom, ruch!
Mlát'ťe na kožuch!

Ak má zaznieť do slobody,
musí plášť svoj prosto zhodiť.

Vie majster rozbiť formu zručne
a urobiť to v pravý čas;
beda, keď samej láve hučnej
zvoľní sa sila na výraz!
V besnení slepom, v hrme draka
rozvalí skokom obydlie
a z pekelného pažeráka
zápalnú skazu povyvrie.
Kde hrubé sily samy velia,
nestvorí sila ducha veľ'a;
kde voľnosť strhnú samy masy,
tam blahobyt sa slabo hlási.

Oj, beda, keď sa v mestách kopí
potichu práchno na roznet,
ľuď odreť'azí svoje stopy
a vôle slúchať razom niet.
Tu zať'ahá za povraz zvona
revolta, búriac do zbrane,
a zvon, čo službu mieru koná,
násilie hlása v programe.

Sloboda, rovnosť!, rozlieha sa;
pokojný občan chytá zbraň,
už nerozoznáš brata, rasa,
pred bandou lotrovskou sa chráň.
Ženy sú zrazu hyenami,
krvavokrutý rozbroj chcú,
i vytŕhajú, v kľči samy,
zaživa srdce odporcu.
Už nič viac nie je tuná sväté,
už padli všetky zábrany,
dobrý dal zlému rozpáť siete,
život je hnojom zbabraný.

Je nebezpečné zduriť leva,
záhubné s tigrom spárit' rev,
no zverskejšie sa človeka hnevá,
keď v šalebnosti varí hnev.
Beda tým, ktorí nevidomým
dajú niešť fakľu rázsvitu!
Nezažne, iba spáli domy,
nescelí, iba raní tu.

Radosť! Božie požehnanie!
Hľad'ťe, ako načisto
vylúplo sa jadro z chráne,
ako blýska zlatisto
od koruny pliec
nadol po veniec,
ako címer v zraky vniká,
chváliac tvorcu odborníka!

Hoj, sem sa, ľuď!
Hej, tovariši, nechže s gustom
zasväťime zvon slávnym krstom!
Meno mu *Concordia* buď!
Nech k svornosti a v družné kolá
vždy celú obec v láske volá.

Inej tu pre zvon práce niet,
nato mu zveril majster znieť:
znadzeme, z nebeského dómu,
z povznesenosti nad hmotu,
hlásiť sa ako sused hromu
a vhlbiť v hviezdnu krásnotu,
by jeho hlas bol hlasom zhora
a chválil Tvorcu, včlenené
v kruhobeh hviezdnatého dvora,
vsled kruhoročnej premene.
Len veciam večnosti a váhy
má patriť jeho zvonný hlas
a dopredu má, údel blahý,
niešť v odbíjaní hodín čas.
Aj osud sprevádzať má vzorne,
sám neúčastne, chladne len,
no vširovaný v jeho štvorce,
keď na výslnie padne tieň.
A jak zun zmiera v uchu tratne,
hoc plne zvučí v rozvine,
nech učí, že raz nenávratne
aj všetko zemské pomínie.

Na povrazy teraz ruky,
ešte v jame sedí zvon!
Na svet, ktorým znejú zvuky,
ťahajte ho z diery von!

Hejsa, na vòli
nám už zhlaholí!

Nech nám v pokon tohto sviatku
pokoj zhlása – od začiatku!

Chiller

Spiš plný kultúry

V dňoch 6.–7. novembra 2014 sa na Spišskej Kapitule uskutočnia *Dni kresťanskej kultúry*. O podujatí sme sa porozprávali s hlavným organizátorom ĽUBOSLAVOM HROMJÁKOM.

Dni kresťanskej kultúry na Spišskej Kapitule majú svoju premiéru. Čo je ich cieľom?

Cieľom týchto dní je vyvolať u mladej slovenskej generácie záujem o kresťanskú kultúru, nadväzujúc tak na myšlienky známeho talianskeho teológa Romana Guardiniho, na ktorého nadviazal aj slovenský teológ a filozof prof. Ladislav Hanus, ktorý za vrchol kultúrnosti považuje nábožnosť.

Ďalším cieľom je koordinovať kultúrne nadaných ľudí. Víťan sú mladí, ktorí hrajú na nejaký hudobný nástroj, ktorí by sprevádzali spev počas slávenia svätej omši. Svätá omša by mala byť vrcholom každého dňa, preto cieľom bude dať sv. omši vyššiu kultúrnu úroveň, ktorou sa chceme zapojiť do väčšej oslavy Boha.

Podujatie je teda zamerané najmä na mladých ľudí?

Áno, je adresované pre študentov tretieho a štvrtého ročníka gymnázií a stredných škôl, vysokoškolákov a mladých intelektuálov a umelcov, ktorí majú záujem hlbšie vniknúť do poznávania kresťanskej kultúry spojenej s duchovným životom. Ide o poskytnutie formácie v oblasti kresťanskej kultúry a duchovného života pre intelektuálne zameraných mladých ľudí. Tieto dni im majú poskytnúť možnosť zažiť cez poznávanie kresťanskej kultúry duchovnú skúsenosť, založenú na rozumovom poznávaní a hľadaní širších súvislostí cez optiku duchovna. Základom tejto duchovnosti je objavovanie slovenskej duše cez poznávanie diela slovenských katolíckych osobností.

Aká bude hlavná téma?

Tento rok sa chceme v rámci Roka Sedembolestnej Panny Márie aj my zamerať na tému *Sedembolestná Panna Mária, Patrónka Slovenska*.

Hneď po skončení Dní kresťanskej kultúry sa začínajú na Spišskej Kapitule *Dni Ladislava Hanusa*...

Áno, je to tak. Toto podujatie je určené pre mladých intelektuálov, ktorí sa zaoberajú kresťanskou politikou a kultúrou a bude istým pokračovaním Dní kresťanskej kultúry. A keďže 5.11. Diecézne katechetické stredisko organizuje súťaž v prednese básní Janka Silana, Spišská Kapitula sa tak v dňoch 5. až 9. novembra môže stať dôležitým centrom kresťanskej kultúry pre intelektuálne založených kresťanov.

Za rozhovor ďakuje PAVOL PRIKRYL

Dni kresťanskej kultúry

Spišská Kapitula, 6.–7. novembra 2014, prednáša HEDr. Ľuboslav Hromják

6. november

8.45–9.30 Teologický obsah úcty k Sedembolestnej Panne Márii a dejiny úcty k Sedembolestnej Panne Márii na Slovensku

9.40–10.25 Výklad maľby flámskeho gotického maliara Rogiera van der Weydena Skladanie z križa (1435)

10.50–11.35 Výklad sochy talianskeho renesančného sochára Michelangela Buonarroti Pieta

11.45–12.30 Sedembolestná vo výtvarnom a sochárskom umení na Slovensku

15.00–16.00 Prehliadka Katedrály sv. Martina v Spišskom Podhradí

17.00 Sv. omša

7. november

8.45–9.30 100-ročnica Pirátov krásy. Predstavenie života Janka Silana a ukážka rozboru jeho básní s mariánskou tematikou

9.30–10.05 Ako tvoriť esej?

10.30–11.10 Možnosť napísania vlastných esejí

11.20–12.00 100-ročnica Dr. Jozefa Ligoša (1914-1973)

12.00 Križová cesta Sedembolestnej Matky na Sivej Brade (Spišská Kalvária)

14.00 Slávnostné ukončenie

14.30 Záverečná sv. omša

Cena za ubytovanie 7 €/deň, celodenná strava 6.50 €. Zaujímavcovia sa môžu prihlásiť prostredníctvom učiteľov v Diecéznom katechetickom stredisku alebo priamo na emailovej adrese: hromjak@kapitula.sk.

Blaise Pascal: Myšlienky

Antikvariát

François René de Chateaubriand ho nazval „až hrozivým géniom“. Navždy sa zapísal do matematiky a fyziky. Nebol svätec, hoci žil veľmi asketicky. Mnohí ho považujú za filozofa a teológa, iní to spochybňujú. Privlastňujú si ho rôzne filozofické smery, dokonca i denominácie. **BLAISE PASCAL (1623–1662), podľa Jeana Guittona svedok živého Boha, s ktorým mal skúsenosť.**

Jean Guittton síce tvrdí, že Blaise Pascal nebol filozof, pretože nikdy nenapísal filozofický traktát, no na druhej strane J. Guitttona ako filozofa ovplyvnil paradoxne práve jeho fenomenálny rodák.

Nechajme však úvahy o „zaškatulkovaní“ B. Pascala a vyjdime z toho, čo je nespochybniteľné: B. Pascal bol významný apologeta kresťanstva, podľa niektorých autorov dokonca „grande“ či „ohnivý“. Jeho najznámejšie dielo *Pensées* (*Myšlienky*) má nespochybniteľný prínos pre apologetiku. Je stále aktuálne, s inšpiratívnymi prvkami pre teológiu, o čom svedčia aj v súčasnosti pribúdajúce preklady a opakovane citované sentencie z *Myšlienok*.

LEN POZNÁMKY

Po mnohých životných peripetiách, poznačené chorľavosťou, či dokonca mystickým zážitkom, sa Pascal rozhodol napísať veľkú *Apológiu kresťanskej viery* ako výťažok svojho života. Plán však uviazol v štádiu prípravy materiálu. „Nemal tých desať rokov potrebných na dokončenie tohto spisu, ktorý by bol vari býval našou apologetickou Summou,“ píše Ladislav Hanus v strhujúcej úvodnej štúdii k slovenskému prekladu *Myšlienok* (1948, SSV).

Podľa Romana Guardiniho by Pascal svoje dielo napísal jedným ťahom, keďže mu to však nedovolil jeho zdravotný stav, písal si poznámky, a tak sa v Pascalovej pozostalosti našli iba na papierikoch porozhadzované náčrty myšlienok. Ťažko sa domnievať, ako by ich bol autor usporiadal a v akom poradí pospájal. Jednotlivé zápisky sa v rozličných vydaniach pozostavovali z dohadov, podľa akéhosi vecného sú-

visu, takže „máme namiesto celku iba umelo zosnovaný konglomerát“ (L. Hanus). Existujú vydania *Myšlienok*, ktoré sú často uložené podľa určitých interpretácií. Ku klasickým patrí zbierka *Brunschvicg*, označovaná *Br* (publikovaná 1946), a *Chevalierova*, označovaná *Ch* (publikovaná 1957). Slovenské vydanie *Myšlienok* sa delí na dve časti: prvá je všeobecná príprava modernej mysle na prijatie kresťanskej pravdy, druhá je zvláštnym rozborom kresťanského náboženstva.

PRE SÚČASNOSŤ

Už zo zachovalých poznámok vyplýva, že Pascal nebol systematikom. Ním pripravovaná *Apológia* nie je dielo osnované scholasticky, to znamená podľa téz a teologickej metodiky, ako bola napríklad apologetika *Disputationes* od sv. R. Bellarina, Pascalovho takmer súčasníka.

Pascal si ne zvolil tradičnú metódu, jeho apológia je podľa Ladislava Hanusa „životná, psychologická“. Svoju úlohu a vlastnú ťažkosť novovekej apológie vidí inde „Ako je potrebná živá, ohlasujúca teológia, tak táto teológia potrebuje živú, ohlasujúcu apologetiku. Jej úloha, hoci bráni nadčasové pravdy, je vždy konkrétna, časová. Oslovuje konkrétneho človeka, určitú generáciu, musí si všimnúť jej zvláštnu duchovnú situáciu, jej časovú problematiku,“ vysvetľuje L. Hanus. Časovým priestorom Pascalovej *Apológie* je duchovná situácia novoveku, problematika moderného človeka. Aj toho súčasného.

Podľa Pascala náboženským problémom novoveku nie je, aspoň prvotne, neznalosť kresťanskej náuky či nedos-

tatok dôkazov a dokazovania. Nevedomosť je skôr následok. Hlavná prekážka viery u novovekého človeka je podľa Pascal skôr citová než rozumová. Rozumová prekážka je už len dôsledok citového (ne)pôsobenia. „Hlavnú prekážku viery vidí Pascal v slepote srdca,“ píše L. Hanus. A práve pre túto duchovnú situáciu moderného človeka mali byť určená *Apológia*. „Prípravil apológiu kresťanstva pre naše časy,“ dodáva L. Hanus.

EXISTENCIALISTA

Podľa talianskeho filozofa Michela F. Sciaccu sú z teologického pohľadu *Myšlienky* akousi summou náboženského a morálneho života, či nepretržitou modlitbou v akcii. Hoci dielo tvoria stovky neusporiadaných fragmentov, už v ňom cítiť hĺbku, prenikavú priehľadnosť, ba nadčasovosť, ktorá z neho vyžaruje.

Pascalova teológia je, podobne ako teológia sv. Augustína, celá osobná. Jeho filozofiu nazýva L. Hanus „existenciálnou“. Aj keď je známejší ateistický existencializmus (Heidegger, Sartre), ktorý nepozná esenciu, iba existenciu, jeho zmysel je nezmysel a vlastne speje do ničoty, tak „domovským právom je odôvodnený aj existencializmus kresťanský“ (L. Hanus), ktorý práve v kresťanstve nachádza svoje riešenie.

Existencializmus sprevádza celé dejiny západného ducha. „Kresťanstvo oslovuje človeka osobne, osobne ho chce spasíť, prináša mu poslednú bytostnú záchranu a zabezpečenie. Z neho vyrastá osobitná kresťanská existencia,“ vy-

»»»

svetľuje v svojej úvodnej štúdií Ladislav Hanus.

A práve najväčším existencialistom po sv. Augustínovi sa začiatkom novoveku stal práve Blaise Pascal, ktorý našiel svojich nasledovníkov aj v 20. storočí: Gabriel Marcel, Romano Guardini, Erich Przywara.

PROBLÉM ČLOVEKA

„Hlavné tézy Myšlienok sú skutočne existencialistické: paradox človeka, logika srdca a esprit de finesse, duch jemnosti,“ upozorňuje L. Hanus.

„Kľúčom k Myšlienkam je problém človeka,“ píše v úvodnej štúdiu slovenského vydania Ladislav Hanus. Pascal vychádza z osobného vedomia ľudskej tragiky. V časoch „omámených optimizmom, týkajúcim sa budúcnosti ľudstva“ (L. Hanus), upozorňuje francúzsky filozof na malosť a ohrozenosť človeka: „Človek je napätý medzi krajnosťami, medzi veľkosťou a biedou, medzi absolútnou hodnotou a absolútnou nehodnotou, medzi anjelom a zverom, nekonečnom a konečnosťou.“

Pascal poukazuje na to, ako moderný človek stráca absolútne meradlo hodnôt, ako mu mizne metafyzický domov. Človek tak žije v zmätku, je stratený (égaré). Z toho vzniká úzkosť, ako základný existenčný pocit. Jeho životným cieľom je zábava a rozptýlenie akéhokoľvek druhu, teda útek samého pred sebou, „vypadáva zo seba samého“.

No aj napriek stálym útekem pred sebou, „človek nekonečne prevyšuje človeka“. Tento paradox vysvetľuje Pascal „meraním človeka podľa ideálu, ktorý má o ňom Boh“. A práve len „Boh môže naplniť priepasť v každom človeku“.

Pascal problém človeka rieši katolícky. „Jeho chápanie človeka je pri všetkej tragike pozitívne, ako aj konečné riešenie je tiež pozitívne,“ píše L. Hanus. Ono riešenie však nevykonáva len Boh, človek spolupracuje. „Takto Pascal odchýli od človeka poslednú a absolútnu tragiku. Neústi do bytostného pesimizmu, do luterovskej katastrofickéj teológie zúfalstva,“ objasňuje L. Hanus.

LOGIKA SRDCA

Podľa Pascala sú tri poriadky: poriadok tela, poriadok ducha a poriadok lásky. Tieto poriadky sú osobitné, oddelené svety. Neodvodzujú sa navzájom, niet prechodu z jedného do druhého. Dostať sa však od jedného k druhému znamená dostať sa na novú bytostnú rovinu.

Poriadok tela spočíva viac-menej v biologických potrebách. Jeho vyznávači sú hedonisti, boháči, diktori...

Poriadok ducha vytvára pojmy, sudy, spája a rozdeľuje, triedi. Je pradoxné, že Pascal ako vedec prechováva k duchu nedôveru. Uznáva ho, v hierarchii ho kladie vysoko, ale vidí jeho nebezpečenstvo: pýchu, egoizmus, zbožstvosťovanie seba samého. „Kvôli tejto modle má Pascal nedôveru k celému novoveku. Predvída jeho katastrofu,“ vysvetľuje L. Hanus.

B. Pascal nepopiera ducha, podľa neho je všetok duch sám v sebe neplodný, ak sa neodvodzuje od Ducha Svätého.

„Všetky telesá sú ničím proti najmenšiemu aktu ducha. Ale aj duch je ničím oproti najmenšiemu aktu lásky,“ píše Pascal. Podľa neho má poriadok lásky osobitný poznávací orgán: srdce.

Áno, dušou Pascalovho existencializmu je logika srdca: „Srdce má svoje dôvody, ktoré rozum nechápe.“ Staví srdce do protikladu s karteziánskym chápaním rozumu. Srdce je pre Pascala orgánom náboženskej istoty, vnútorný cit. Podľa neho intelekt srdca nepochybňuje múdrosť zjavených právd, ale verí. Pascalova teológia srdca považuje srdce za fundamentálnu štruktúru človeka, má hodnotový charakter. Pascalovské ponímanie srdca hovorí, že poznanie predpokladá lásku.

Fragmenty jeho *Apológie* možno pochopiť len z tohto horizontu. Teológia preň nie je racionalistickým štúdiom, ale stojí na hlbokom vzťahu k Bohu, ktorého prežíva v centre svojej bytosti. Boh nie je objekt špekulácií, ale osoba, s ktorou sa vstupuje do vzťahu, a tak sa poznáva: „Srdce cíti Boha, nie rozum. Hľa, čo je viera: cítiť Boha v srdci, nie rozumom.“ Bez „coeur“, srdca, nemožno robiť teológiu, nemožno objaviť Boha, ani hlboký význam Písma, ani významy dejinných udalostí. Pascal, prísny vedec, ukázal, že racionálna reflexia nie je jedinou metódou, ako možno „robiť“

teológiu. A v tom ostáva verný augustiniánu.

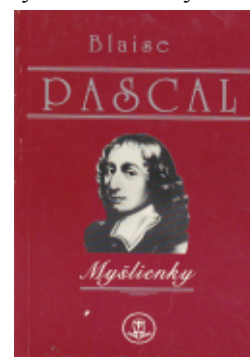
ČAKANIE NA VYDANIE

Od 17. storočia sa musela s Pascalom vysporiadať každá generácia. „Aj naša slovenská to musí urobiť. Pascal je rozlišovacím znamením novoveku,“ tvrdí Ladislav Hanus. A táto téza platí aj v súčasnosti.

Myšlienky nie sú román, ľahké čítaním. Napísal ich vedec, matematik železnej logiky. Ale kto sa do nich vhlíbi, bude sa k nim ustavične vracáť, lebo v jednotlivých fragmentoch nájde odpoveď na mnohé otázky, s ktorými si moderný človek nevie rady.

Aj preto by určite stálo za úvahu opätovné vydanie. Na Slovensku vyšli *Pascalove Myšlienky* naposledy v roku 1995 vo vydavateľstve Chronos. No zohnať túto skvelú knihu v antikvariáte sa takmer rovná zázraku. A pritom súčasný človek je „omámený optimizmom, týkajúcim sa budúcnosti ľudstva“ určite väčšími, ako ten z čias Blaisa Pascala...

PAVOL PRIKRYL

UMENIE DUCHA - Návrát súčasného umenia do chrámu

Cyklus sv. Jánov

V jezuitskej Kaplnke Sedembolestnej Panny Márie v Piešťanoch pokračuje projekt pod názvom *UMENIE DUCHA – Návrát súčasného umenia do chrámu*. Projekt vytvára priestor pre diela súčasného umenia, ktoré odzrkadľujú kresťanské poslanstvo. Navracia ich do chrámu, kde kvalitné súčasné umenie – z rôznych dôvodov – často chýba.

V cirkevnom kalendári si v novembri spomíname na Všetkých svätých. V tradícii východnej Cirkvi tento sviatok siaha do 4. storočia, v tradícii západnej Cirkvi do 7. storočia.

Pápež v roku 608 zasvätil Všetkým svätým rímsky Panteón, ktorý v minulosti slúžil ako pohanský chrám. Pápež Gregor III. zriadil v roku 731 v Chráme sv. Petra v Ríme kaplnku zasvätenú Všetkým svätým a ako sviatok ich uctievania stanovil 1. november. Gregor VI. sviatok v roku 844 rozšíril na celú Cirkev.

Každého z nás v živote inšpiruje životný príbeh a príklad niektorého svätého, ktorý nám je osobitne blízky a sprevádza nás na ceste viery.

Najčastejším menom svätcov je zrejme sv. Ján. V cirkevnom kalendári je ich takmer osemdesiat. Spomeňme len niektorých. Sv. Ján Krstiteľ a sv. Ján Evanjelista sprevádzali Ježiša na ceste pozemského života. Sv. Ján Zlatoústý, biskup a učiteľ Cirkvi (4.–5. storočie) pochádzajúci z Antiochie, sa preslávil zápalom pre objasňovanie Božích právd. Sv. Ján Nepomucký (14. storočie) je podľa tradície patrónom spovedného tajomstva. Zomrel mučeníckou smrťou, pretože kráľovi Václavovi IV. odmietol prezradiť, z čoho sa spovedá jeho manželka kráľovná Žofia. Sv. John Fisher (1469–1535) bol britský kardinál mučeník, ktorý odmietol uznať Henricha VIII. za hlavu novovzniknutej anglikánskej cirkvi. Nedávno sa zoznam rozšíril o sv. Jána Pavla II.

SVETOZÁR ILAVSKÝ venoval počte svätým Jánov cyklus pätnástich obrazov, (pôvodne vznikajúci pre priestor Kaplnky sv. Jána pri františkánskom kostole v Bratislave), ktorý postupne dopĺňa. Vychádza zo známych obrazov týchto svätcov alebo fotografií. Vytvára ich reliéfne epoxidové portréty vystupujúce do priestoru. Ich podoba sa vynára z minulosti, ale autor ju v žltobielo-šedej farebnosti aktualizuje spolu s posolstvami spojenými

s jednotlivými životnými príbehmi pre súčasnosť. Vytvára portrétnu galériu svätcov, nepriamo odkazujúcu na typ zobrazenia *sacra conversazione* – posvätný rozhovor svätých.

O svojej tvorbe, ktorá kombinuje rôzne médiá a vystupuje z obrazu do priestoru, píše: „Kontrast je pre mňa jedným zo základných pocitov. Nevie si predstaviť, že by som robil nejako jednorozmerne. Je to možno trochu schizofrenické, ale mojím rukopisom je rôznorodosť. Aj život mám rád pestrý. Keď je niečo nahlas, tak sa potrebujete stíšiť, keď je niečo príliš farebné, nič nepadne lepšie ako monochrómnosť, ale to je v podstate princíp tvorby. Vždy si nejaký vstup vypýta ďalší vstup, ktorý je k nemu kontrapunktom.“

-red-

SVETOZÁR ILAVSKÝ (1958, Bratislava) študoval maľbu na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Na výtvarnú scénu vstupoval v polovici osemdesiatych rokov 20. storočia. Je všestranným umelcom, ktorý sa okrem maľby venuje soche, architektúre, scénografii a intermedialným elektroakustickým projektom. Je nositeľom Ceny Martina Benku. Pravidelne vystavuje doma aj v zahraničí, žije a tvorí v Cíferi.

-r-

Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF v Nitre
Vás pozýva na odborný seminár s názvom

PIRÁTI KRÁSY

100. výročie
narodenia
kňazov-básnikov

Janko Silan
Paľko Ušák-Oliva
Mikuláš Šprinc

11. novembra 2014

9:30 h

Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre
Miestnosť A 112

Vedecký garant odborného semináru: prof. PhDr. Tibor Žilka, DrSc.
Organizačný garant odborného semináru: PhDr. Ján Gallik, PhD.

Objednajte si
dvojtyždenník o náboženstve a kultúre

VOX

Celý ročník
si môžete objednať
kedykoľvek v priebehu roka.
Neprídete tak nielen o jednotlivé čísla, ale ani o prílohy.

**Ročné predplatné je 10 eur,
polročné 6 eur.**

Do správy pre prijímateľa kvôli identifikácii platby
uved'te
priezvisko a adresu

VOX

Dvojtyždenník o náboženstve
a kultúre

Vydáva Občianske združenie
Vox In Deserto

Sídlo OZ ViD a adresa redakcie:
Dvojkřížna 4, 821 07 Bratislava
ISSN 1339-3634

Vychádza dvojtyždenne v pdf podobe.

Predplatné si je možné objednať
e-mailom alebo telefonicky:
vox@prikryl.sk
+421 915 793 811

Číslo bankového konta: 7516949112/0200

Šéfredaktor: Pavol Prikryl
tel. +421 915 793 811,
e-mail: vox@prikryl.sk,
prikryl62@gmail.com